

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.

Заснований у 2011 році . Виходить раз на два тижні.

Головний редактор В. Горвий

Редакційна колегія: Н. Іванова (заступник головного редактора), Т. Горенко, Ю. Половинчак

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ нові орієнтири і ризики

/Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
електронної інформації/

**№ 3
(березень 2013 р.)**

КИЇВ 2013

ЗМІСТ

АНАЛІТИКА	3
С. Кулицький	3
Поточна й перспективна ситуація в українській економіці: очікування економічних агентів та оцінки експертів	3
МОНІТОРИНГ ЗАКОНОДАВСТВА	23
Головні зміни	23
Податки і збори	23
Податок на додану вартість	23
Податок на доходи фізичних осіб	24
Державне регулювання	25
Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг	25
Ліцензії. Патенти. Дозволи.	26
ЗЕД і митне регулювання, валюта та іноземні інвестиції	26
Ліцензії. Патенти. Дозволи.	27
Ліквідація та банкрутство	28
Грошові розрахунки, РРО.....	28
Галузі і сфери діяльності	29
Транспортні та експедиторські послуги.....	29
ІТ та телекомунікації	30
Об'єкти правовідносин	31
Земля	31
ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ	32
Реформування ринку електроенергетики в Україні (звіт)	32
Реформування ринку електроенергетики в Україні	39
ОПИТУВАННЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ	66
Проблема ГМО в Україні	66
Мобільні телефони	67
Ставлення до шкідливих звичок	68
Хатні тварини	70
Лізинг та автопрокат як бізнес	71

АНАЛІТИКА

С. Кулицький, старш. наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. екон. наук

Поточна й перспективна ситуація в українській економіці: очікування економічних агентів та оцінки експертів

Важливим чинником, що визначає перспективи розвитку української економіки у 2013 р., є відповідні очікування всіх її суб'єктів щодо розвитку ситуації в найближчому майбутньому. Адже поведінка економічних агентів обумовлена інтерпретацією характеру зміни соціально-економічної ситуації в Україні та за її межами саме крізь призму попередніх очікувань цих економічних агентів. Тобто очікування зазначених суб'єктів, їхня інтерпретація ринкових сигналів і відповідна реакція на ці сигнали стають активною силою розвитку української економіки, оскільки вони багато в чому визначають мотивацію їхніх дій. Повною мірою це стосується й розвитку економічної ситуації в Україні у 2013 р. Причому активний вплив очікувань на подальшу поведінку тією певною мірою притаманний усім економічним агентам: домогосподарствам (населенню), підприємцям, державним службовцям тощо. Щоправда, очікування економічних агентів є доволі мінливою характеристикою сучасної економічної ситуації в Україні. Особливо це стосується економічних очікувань населення (домогосподарств), які, як показує накопичений досвід соціологічних опитувань і маркетингових досліджень, можуть доволі істотно змінюватися протягом року.

Як показують дані дослідження споживчих настроїв в Україні, яке регулярно здійснює компанія GfK Ukraine, наприкінці осені – на початку зими 2012 р. тривало незначне поліпшення споживчих настроїв українців. Значення індексу споживчих настроїв (ІСН) у листопаді 2012 р. дорівнювало 83,7, що на 1,2 пункта більше, ніж у жовтні того ж року, а у грудні – уже 85,1. Таке поліпшення споживчих настроїв було спричинене насамперед підвищенням індексу доцільності робити великі покупки. Хоча дещо зросли й оцінки особистого матеріального становища українців. Найбільше зростання споживчих настроїв спостерігалось в Західному та Центральному регіонах, які стали лідерами оптимізму, тоді як на півдні і сході настрої погіршилися. Причому в листопаді 2012 р. споживчі настрої в селах стали найкращими серед усіх типів населених пунктів, тоді як найнижчими вони в цей період були в містах з населенням понад 500 тис. осіб (крім Києва). Уже в грудні 2012 р. відбулося погіршення споживчих настроїв в українців з доходом нижче середнього, а також у мешканців сіл. Найбільше зростання споживчих настроїв було зафіксовано в містах з населенням понад 500 тис. осіб і Східному регіоні – основним джерелом зростання стала більша готовність робити великі покупки.

Водночас у листопаді 2012 р. очікування населення щодо розвитку економіки України в цілому погіршилися на 0,5 пункти до значення 83,2. У грудні ця тенденція знову трохи посилилась – до 82,9 пунктів. Причому своє власне поточне становище українці оцінювали дещо краще, ніж економічне становище в країні. Так, оцінка респондентами свого поточного становища в листопаді 2012 р. зросла до значення 84,4 пункта, що на 3,8 пункта краще від аналогічного жовтневого показника. У грудні цей показник уже сягнув рівня 88,3. При цьому більш песимістичними були очікування щодо розвитку економіки країни на більш віддалену перспективу – на найближчі п'ять років і менш песимістичними очікування щодо розвитку країни на наступний рік. У грудні, щоправда, ці очікування, особливо п'ятирічні, дещо поліпшилися.

Також у листопаді 2012 р. значно поглибилися побоювання українців щодо динаміки безробіття: відповідний індекс дорівнював 135,4, що на 8,5 пункта більше, ніж в жовтні 2012 р. У грудні ці побоювання послабшали зовсім «символічно» – до 135 пунктів. Інфляційні очікування населення у жовтні також погіршилися: їхнє значення зросло на 3,4 пункта до 185,2, а в грудні – уже до 185,6.

Водночас поглиблення песимізму українців щодо курсу гривні, яке спостерігалось впродовж трьох місяців – до листопада включно, коли індекс девальваційних очікувань українців зріс на 3,2 пункта, сягнувши значення 148,1, у грудні 2012 р. вельми істотно змінилося на протилежне. У результаті індекс девальваційних очікувань населення послабився до 136 пунктів.

«Відсутність фінансових потрясінь після виборів дало змогу українським споживачам дещо розслабитися, хоча економічні очікування істотно не поліпшилися. Падіння промислового виробництва на фоні успішного сезону в сільському господарстві спричинило різноспрямовані тенденції в настроях аграрних і промислових регіонів України. До цього додалося й різне сприйняття результатів виборів у різних регіонах», – коментують аналітики GfK Ukraine результати досліджень, проведених цією компанією.

До наведеного висновку варто додати ще кілька істотних зауважень. У цілому, споживчі очікування населення, як показують дані компанії GfK Ukraine, доволі мінливі від місяця до місяця. Приблизно так само мінливі і його девальваційні очікування. Щоправда, коливання ці від місяця до місяця, як правило, якщо не відбувається якихось екстраординарних подій, не значні. Менш мінливими є очікування населення щодо загальної економічної ситуації в країні. Мабуть, це пояснюється тим, що пересічним громадянам легше оцінити власні статки й перспективи, ніж питання економічного розвитку країни в цілому.

Водночас треба наголосити, що хоча з березня 2011 р. по грудень 2012 р. й спостерігалася більш-менш усталена тенденція до зростання індексів споживчих настроїв, поточного становища та економічних очікувань, але значення цих індексів були нижчими від середнього рівня. (Довідково: зазначені індекси можуть коливатись у межах від 0 – «найпесимістичніші очікування» до 200 – «найоптимістичніші очікування»). Це означає, що

впродовж доволі значного періоду в українському суспільстві переважають песимістичні настанови й очікування щодо сучасного та перспективного стану вітчизняної економіки. Така соціально-психологічна атмосфера є небезпечною, оскільки її вельми хитка рівновага може бути порушена деструктивним впливом певних економічних, соціальних і політичних факторів і спричинити дестабілізацію вітчизняної економіки. Для уникнення такої загрози очікування й оцінки населення повинні вийти принаймні на, так би мовити, «нейтральний» рівень, тобто становити близько 100 пунктів. Такого рівня, наприклад, у першій половині 2010 р. сягнули очікування щодо розвитку економічної ситуації в Україні. Трохи меншими від них у цей період були споживчі настрої українців. Утім, означені позитивні настрої у суспільній свідомості, на жаль, не закріпилися.

Наразі важко однозначно стверджувати, що нинішня тенденція до доволі слабкого й повільного поліпшення економічних очікувань населення не буде порушена через імовірний негативний вплив внутрішніх і зовнішніх чинників. Порушення ж цього хиткого поліпшення економічних очікувань населення може мати надзвичайно тяжкі наслідки для української економіки, особливо за умов нинішньої складної ситуації на тих міжнародних ринках, де торгують вітчизняні підприємства.

Переважання песимістичних очікувань населення стосовно економічної ситуації в Україні у 2013 р. було зафіксовано й іншою компанією – TNS в Україні в рамках соціологічного дослідження, яке ця компанія регулярно проводить серед 16–65-річних жителів міст із населенням від 50 тис. осіб. І хоча ступінь песимістичності цих оцінок у 2012 р. був помітно меншим, ніж у 2009 р., однак песимістичні оцінки все ще переважали над оптимістичними.

У цілому ж переважання песимістичних оцінок економічної ситуації над оптимістичними було притаманно всім майновим групам респондентів. При цьому спостерігалася доволі чітка залежність економічних оцінок від рівня добробуту сімей. Так, серед найзаможнішої частини респондентів (так звана «вища середня» верства), по-перше, песимістичні настрої були помітно слабшими, ніж серед менш заможних респондентів, по-друге, саме в цій соціально-майновій групі спостерігалася найбільш усталене послаблення песимістичних настроїв протягом 2009–2012 рр. Водночас саме найменш заможні групи респондентів, частка яких, до речі, у загальній чисельності населення України є переважаючою, демонстрували найбільший песимізм в оцінках майбутньої економічної ситуації в державі.

Утім, в очікуваннях щодо майбутньої зміни матеріального становища сімей респондентів у III кварталі 2012 р. оптимістичні оцінки дещо перевищили песимістичні. Причому відбувалося це насамперед за рахунок настроїв населення Східного регіону України.

Розбіжності між очікуваннями щодо майбутньої зміни матеріального становища сімей респондентів і їхніми ж оцінками майбутньої економічної ситуації в Україні значною мірою відображають той факт, що українці, не надто сподіваючись на державу, більше розраховують на власні сили.

Зворотною стороною такої соціальної психології українського суспільства є доволі висока недовіра населення до державних інституцій і тінізація української економіки.

Надзвичайно важливу й вельми різноманітну інформацію щодо економічних очікувань ділової еліти України дають відповідні дослідження Національного банку України (НБУ). Так, опитування керівників підприємств щодо оцінки ними поточної і майбутньої ділової активності проводяться НБУ щоквартально. В останньому опублікованому опитуванні за III квартал 2012 р. брало участь 1201 підприємство у всіх регіонах України, що представляють вітчизняну економіку за основними видами діяльності, формами власності та розмірами за кількістю працюючих на підприємстві.

У наведених на офіційному сайті НБУ головних результатах опитувань підприємств щодо їхніх ділових очікувань у III кварталі 2012 р. зазначається, що «оцінки респондентів щодо обсягів виробництва товарів та послуг в Україні в наступні 12 місяців залишилися на рівні попереднього кварталу. Понад половину респондентів (54,7 % відповідей порівняно з 54,4 % у II кварталі 2012 р.) вважають, що обсяги виробництва в Україні залишаться незмінними».

Водночас баланс очікувань керівників підприємств щодо майбутнього зростання виробництва, що розраховується як різниця між очікуваннями щодо зростання та зниження обсягів виробництва, у III кварталі 2012 р. залишався негативним. Тобто очікування щодо зниження обсягів виробництва переважали над очікуваннями щодо зростання його обсягів. Причому цей негативний баланс очікувань зберігається незмінним, починаючи з IV кварталу 2011 р. І формується він, насамперед, за рахунок скорочення частки тих керівників підприємств, що очікують зростання обсягів виробництва в наступні 12 місяців. Щоправда, слід звернути увагу, що наростання песимістичного балансу очікувань керівників підприємств у 2012 р. відбувалося помітно повільніше, ніж у попередні два роки.

Оптимістичний баланс очікувань керівників підприємств у III кварталі 2012 р. спостерігався у промисловості, насамперед у добувній, енергетиці та водопостачанні. У решті галузей цей баланс був негативним. Особливим песимізмом, як і у II кварталі 2012 р., вирізнялися керівники торгових підприємств.

За розміром підприємств, напрямом діяльності та формою власності підприємств найбільш оптимістичними залишалися респонденти підприємств великого розміру, які здійснюють експортні та імпорتنі операції, і тих, де частка державної власності в статутному капіталі більша ніж 25 %, зазначають фахівці НБУ. Водночас, на їхню думку, що стосується загальної картини оцінок майбутньої динаміки виробництва керівниками підприємств, то «такі оцінки пояснюються зниженням обсягів виробництва в основних видах економічної діяльності внаслідок погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури та високих цін на паливо й енергоносії».

«Інфляційні очікування на наступні 12 місяців збереглися на рівні, істотно нижчому за середнє значення, що відзначено протягом усього періоду проведення опитувань. Основним фактором, який обумовлюватиме підвищення споживчих цін, респонденти продовжують називати зростання витрат на виробництво... Оцінки впливу цього фактора в III кварталі 2012 р. знизилися порівняно з попереднім кварталом, але залишилися значно вищими від оцінок усіх інших факторів (відзначили 62,9 % респондента, зменшення на 5,0 п. п.)». Оцінка впливу чинника «бюджетні видатки уряду» зросла на 2,0 п.п. – до 40,3 %. «Оцінка впливу фактора “податкові зміни” зменшилася порівняно з попереднім кварталом на 4,0 п. п. і становила 36,4 %. Найнижче респондентами оцінюється вплив динаміки пропозиції грошей в економіці (відзначили 20,3 % респондентів порівняно з 17,3 % респондентів у II кварталі 2012 р.). Цей фактор посів останнє (сьоме) місце в рейтингу впливу на рівень споживчих цін в Україні».

«Респонденти у III кварталі покращили оцінки поточного фінансово-економічного стану своїх підприємств: баланс між оцінками стану “добрий” і “поганий” становив 2,7 % порівняно з 0,8 % у II кварталі 2012 р. За видами економічної діяльності позитивний баланс оцінок фінансово-економічного стану склався за відповідями респондентів більшості видів економічної діяльності, крім підприємств будівництва, що, як зазначають фахівці НБУ, можна пояснити від’ємними фінансовими результатами до оподаткування цього виду економічної діяльності, про що говорять дані офіційної статистики. Найвище оцінили стан своїх підприємств респонденти підприємств транспорту і зв’язку (баланс відповідей 9,8 %, зростання на 7,1 п. п.) і, як і в попередньому кварталі, підприємств сільського господарства (баланс відповідей 7,6 %, зниження на 7,1 п. п.), що відповідає офіційній статистиці (за підсумком першого півріччя 2012 р. зафіксовано позитивний фінансовий результат до оподаткування на транспорті і зв’язку та зниження фінансового результату в сільському господарстві)».

Респонденти проведеного НБУ опитування позитивно оцінили перспективи розвитку своїх підприємств у наступні 12 місяців: прогнозують поліпшення фінансово-економічного стану своїх підприємств, збільшення обсягів реалізації виробленої продукції та інвестиційних видатків, а також зростання кількості працівників на своїх підприємствах. Однак оцінки респондентів дещо стриманіші, ніж у попередньому кварталі, індекс ділових очікувань підприємств (ІДО – агрегований показник щодо очікуваного розвитку підприємств у наступні 12 місяців, розрахований за балансами відповідей респондентів стосовно змін фінансово-економічного стану підприємства та майбутньої економічної активності) становить 115,1 % порівняно зі 119,7 % у попередньому кварталі. «За видами економічної діяльності найвищі очікування щодо майбутньої ділової активності в наступні 12 місяців у респондентів добувної промисловості (ІДО становить 125,9 %), переробної промисловості (119,3 %) та будівництва (116,2 %)».

Керівники підприємств основних видів економічної діяльності, опитані НБУ в III кварталі 2012 р., незалежно від розміру, напряму діяльності та

форми власності цих підприємств очікують на поліпшення фінансово-економічного стану своїх підприємств у наступні 12 місяців. Оцінки знизилися порівняно з попереднім кварталом: баланс очікувань становить 17,7 % порівняно з 23,9 % у II кварталі 2012 р. Частка респондентів, які сподіваються на поліпшення фінансово-економічного стану, становить 29,3 %, а частка тих, хто очікує погіршення свого стану, становить 11,6 %. Водночас частка респондентів, які не очікують змін фінансово-економічного стану своїх підприємств, збільшилася до 59,0 % (порівняно з 54,2 % респондентів у попередньому кварталі та 54,1 % у середньому до настання кризи).

У цілому в динаміці оцінок керівниками зміни фінансово-економічного стану підприємств на наступні 12 місяців останнім часом переважають оптимістичні настрої, на що вказує позитивний баланс таких оцінок. Утім, починаючи з III кварталу 2010 р., намітилася тенденція до деякого зниження рівня оптимізму оцінок зміни фінансово-економічного стану підприємств на наступні 12 місяців. Відбувається це насамперед за рахунок тих респондентів, які очікують саме на поліпшення фінансово-економічного стану їхніх підприємств на наступні 12 місяців.

Респонденти, зазначається у звіті НБУ щодо ділових очікувань підприємств, «очікують зростання цін у наступні 12 місяців як на покупні товари і послуги, так і на продукцію власного виробництва. Водночас зростання виробничих витрат, на думку респондентів, триватиме меншими темпами. Серед основних факторів, що обумовлюють зростання вихідних цін, респонденти називають подорожчання енергоносіїв (63,9 % відповідей), сировини і матеріалів (62,5 %). Оцінка впливу вартості трудових ресурсів збільшилася (34,9 % порівняно з 32,5 % відповідей у попередньому кварталі), і цей фактор залишається на третьому місці за впливовістю. Знизилися оцінки впливу рівня процентної ставки за кредитами, податкового тиску, цін на світових ринках і конкуренції з іноземними виробниками».

У дослідженні НБУ також зазначається, що зросла частка респондентів, які очікують на зростання потреби їхніх підприємств у позикових коштах, і водночас зменшилася частка тих, хто планує залучати позикові кошти. Пояснення такій, на перший погляд, суперечливій ситуації дає аналіз відповідей керівників підприємств на інше питання анкети, а саме: збільшилася частка респондентів, які вважають, що умови отримання кредитів стали жорсткішими. Утім, оцінка жорсткості умов кредитування в III кварталі 2012 р. була дещо нижчою, ніж наприкінці 2011 р. – на початку 2012 р., не говорячи вже про період з кінця 2008 р. і до середини 2010 р.

Таким чином, аналіз результатів проведеного НБУ дослідження говорить про деяке зростання песимізму в оцінках керівників українських підприємств, хоча більш оптимістичні настрої в цілому переважають. При цьому з результатів опитування випливає, що вирішення багатьох проблемних для підприємств питань залежатиме саме від економічної політики держави, її законотворчої та регулюючої діяльності.

При цьому очікуванням керівників підприємств та експертів щодо розвитку ділової ситуації у майбутньому притаманна певна галузева специфіка. Так, на грудневій (2012 р.) балансовій нараді з питань гірничо-металургійного комплексу генеральний директор «Металургпрому» В. Харахулах заявив, що у 2013 р. виробництво чавуну зросте в Україні на 4,6 %, сталі – на 5,6 %, а прокату – на 6,4 %. У ДП «Укрпромзовнішекспертиза» перспективи зростання вітчизняної металургії у 2013 р. оцінюють дещо скромніше. Фахівці цієї компанії вважають, що виплавка сталі в Україні зросте на 3 % – до 33,7 млн т. При цьому прогноз ДП «Укрпромзовнішекспертиза» базувався на оцінці експортних можливостей і потенційного попиту на український прокат у світі, а прогноз «Металургпрому» – на узагальненні виробничих планів окремих підприємств. Інформаційна база останнього прогнозу видається менш надійною, оскільки, як цілком справедливо припускають оглядачі, оприлюднені плани підприємств можуть певною мірою виконувати й рекламну функцію.

До того ж, за оцінками фахівців ДП «Укрпромзовнішекспертиза», у 2013 р. цілком імовірно зниження світових цін на металопрокат на 5–7 %, що може спричинити й зниження цін на сировину для виплавки сталі, що, урешті-решт, відображає очікування зниження світового попиту на сталеву продукцію, у тому числі й через економічну рецесію у країнах Європейського Союзу. Наслідком такої зміни кон'юнктури буде загострення конкуренції на міжнародних ринках, де основними конкурентами українських сталеварів є виробники металопрокату з Китаю, Росії та Туреччини. Внутрішній ринок України, за найоптимістичнішими оцінками, зможе поглинути 8,6 млн т сталі, тобто близько чверті обсягів її вітчизняного виробництва. Тому деякі аналітики висловлюють доволі обґрунтований скепсис навіть щодо наведених вище прогнозів зростання української металургії

у 2013 р. Вони вважають, що основним завданням вітчизняної металургії на 2013 р. буде не нарощування продажів продукції, а хоча б збереження її нинішніх ринкових позицій і модернізація технічної бази з прицілом на віддалену перспективу. Як один із ключових пріоритетів розвитку українських металургійних підприємств на 2013 р. визначив їх модернізацію й генеральний директор провідної вітчизняної металургійної компанії СКМ О. Попов.

Вельми неоднозначні експертні оцінки щодо перспектив розвитку вітчизняного машинобудування. З одного боку, нині продукція українського машинобудування, яке переважно орієнтоване на експорт, користується непоганим попитом на ринках СНД та інших країн, що розвиваються. З іншого боку, основний покупець української машинобудівної продукції Росія останнім часом проводить політику, спрямовану на обмеження доступу українських машинобудівників на свій ринок. Особливо наочно це проявляється у сфері транспортного машинобудування. Тому й оцінки експертів щодо перспектив розвитку українського машинобудування

вельми різняться за галузевою ознакою. Так, у галузях енергетичного машинобудування, частково – авіабудування, деяких інших сферах вітчизняного машинобудування ці оцінки більш оптимістичні. В інших галузях машинобудування, наприклад в автомобілебудуванні, превалюють більш песимістичні настрої. Утім, у цілому очікування щодо розвитку вітчизняного машинобудування на найближчу перспективу доволі оптимістичні.

Водночас експерти очікують на вельми сприятливі умови розвитку українського аграрного сектору та продажу його продукції на міжнародних ринках у 2013 р. Адже сніжна зима поки дає змогу сподіватись на вельми хороший урожай зернових і ряду інших сільськогосподарських культур. За інформацією міністра аграрної політики та продовольства М. Присяжнюка, у 2012 р. Україна експортувала 14,6 млн т зерна. У 2013 р. фахівці Міністерства аграрної політики та продовольства прогнозують, що в Україні буде зібрано близько 50 млн т зерна.

Старший аналітик інвестиційної компанії Dragon Capital Т. Левченко висловила сподівання, що врожай зерна в Україні у 2013 р. буде понад 50 млн т, і це, враховуючи запаси попереднього врожаю, дасть змогу сформувати експортний потенціал зерна в обсязі близько 25 млн т. Щоправда, у 2013 р., на думку експертів, імовірно зниження світових цін на зернові культури приблизно на 10 %. Утім, баланси Міністерства сільського господарства США дають підстави сподіватися на сприятливу для українців кон'юнктуру на міжнародних ринках пшениці й кукурудзи.

Стриманий оптимізм демонструють продавці харчових продуктів. Адже частка витрат населення на продовольство зросла з 45,4 % у 2008 р. до 47,9 % у 2011 р. При цьому українці, як підкреслює керівник відділення досліджень рівня життя населення Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України Л. Черенько, традиційно намагаються зберігати кількість і якість споживання харчових продуктів на належному рівні, навіть у кризових ситуаціях. Тому можна сподіватися на подальше збільшення обсягів торгівлі харчовими продуктами у 2013 р.

Доволі неоднозначною у 2013 р. очікується ситуація з торгівлею промисловими товарами. Так, попри переважно стримані оцінки експертів щодо перспектив збільшення обсягів продажу побутової техніки в Україні, керівники компаній COMFY та «Фокстрот. Техніка для дому» демонструють оптимізм стосовно перспектив збільшення обсягів продажу побутової техніки очолюваними ними компаніями. Це дає підстави очікувати на загострення конкуренції в цьому сегменті вітчизняної торгівлі.

Песимістичні оцінки притаманні прогнозам розвитку вітчизняної будівельної галузі. Адже, як наголошують експерти, нині потужності підприємств будівельної індустрії завантажені всього на 30–40 %. За словами керівника відділу маркетингу SV Development В. Степенка, ціни на нерухомість у 2013 р. в Україні за оптимістичним сценарієм залишаться на нинішньому рівні, а за реалістичного прогнозу знизяться на 20 %.

«Провиною всьому низька купівельна спроможність населення. Поки не закінчиться економічна криза, і реальні доходи українців не зростуть, ціни на квартири підвищуватися не будуть», – пояснює він. Додатковим фактором, який може вплинути на зниження цін на нерухомість, є можлива девальвація гривні. Перезапуску будівельного ринку могли б посприяти всілякі іпотечні програми. Однак, як наголошують оглядачі ділових ЗМІ, сьогодні держава фінансує тільки 0,6 % від загальних обсягів будівництва нового житла в Україні. Тому єдиний сегмент, який здатний дещо прискорити динаміку свого розвитку у 2013 р., – це комерційна (торговельна) нерухомість.

Як наголосив В. Роговий, экс-віце-прем'єр-міністр України, радник голови правління «Дочірнього банку «Сбербанку Росії», «якщо подивитися на ситуацію об'єктивно, то, звичайно, дуже серйозним викликом є сповзання економіки в рецесію: шість місяців поспіль падіння промислового виробництва, зовсім інші, ніж очікувалося спочатку, показники ВВП за підсумками року, сума боргів, недовиконання бюджету – це реалії, від яких не втекти. Складна ситуація в реальному секторі, який нині практично не має достатнього фінансування. Стан нашої кредитної системи, рівень кредитних ставок сьогодні такі, що весь підприємницький сектор практично позбавлений доступу до фінансових ресурсів. Без цього – і це загальновідомі, азбучні істини – сподіватися на сталий розвиток дуже складно. У цьому ж ряду – інвестиції, які нині теж скорочуються. І ця ситуація потребує найпильнішої уваги, ретельного аналізу та пошуку адекватних шляхів вирішення. Для того щоб конкурувати, потрібні інвестиції не тільки внутрішні, а й міжнародні».

Протягом минулого року і нині ситуація у фінансовій сфері України залишається доволі складною. Тому особливого значення набувають оцінки банківських працівників щодо основних фінансово-економічних проблем, які очікують на Україну у 2013 р. й надалі. Зокрема, голова правління «РайффайзенБанкАваль» В. Лавренчук на сторінках «Інвестгазети» висловив думку, що у 2013 р. існує ряд ризиків фінансового характеру, що загрожують прогресивному розвитку української економіки. На його думку, «перший ризик – це вже традиційно – ризик втрати ліквідності. У 2013 р. ми не очікуємо припливу нових кредитних ліній з-за кордону. Внаслідок цього буде тривати активне “змагання” за депозити, ресурс яких у нашій країні обмежений. Можлива негативна сторона “перегонів” за ресурси – високі процентні ставки за депозитами. Якщо у 2013 р. вони не зменшаться, висока ціна кредитів продовжить відлякувати потенційних позичальників.

Другий ризик – курсовий. Можливо, девальваційні очікування ринку все ще будуть залишатися важливим фактором функціонування банківської системи. На жаль, прогнози розвитку української економіки в наступному році не дають підстав розраховувати на збільшення валютних надходжень, необхідних для підтримки курсу (гривні. – К. С.).

Третій ризик пов'язаний з усе ще триваючою тенденцією: українська судова система залишається непередбачуваною, унаслідок чого залишаються

значними ризики неповернення частини раніше виданих кредитів. Це, у свою чергу, може призвести до збитковості частини банківського ринку.

Головний виклик – як відновити активне кредитування? Потрібно задовольнити попит клієнтів на кредити для розвитку виробництва в умовах дорожчечі кредитних ресурсів. Відповідь на це питання в площині впровадження альтернативних некредитних банківських продуктів». Щоправда, про які саме банківські продукти йдеться, В. Лавренчук не пояснив.

В інтерв'ю ж діловому тижневику «Коментарі» він зазначив: «У 2013 р. в українській банківській системі поступово знижуватимуться ставки за депозитами. Це уможливить зменшення кредитних ставок і збільшення обсягів кредитування підприємств і фізичних осіб. За прогнозами наших аналітиків, зростання активів українського банківського сектору у 2013 р. становитиме від 10 до 15 %. Не бачу підстав для прогнозів про нову хвилю кризи в українських банках. Банківська система добре капіталізована, багато фінансових установ уже сформували резерви під проблемні кредити, які виникли під час попередньої кризи. Нових негативних “сюрпризів”, які могли б похитнути фінансовий стан сектору, ми не чекаємо».

Голова правління Укргазбанку С. Мамедов наголошує, що «основна проблема фінансистів – нерозуміння, яку галузь економіки кредитувати». Він у цьому плані очікує на розробку державою відповідних програм розвитку галузей вітчизняної економіки, у рамках якої банки могли б виконувати функції зв'язку між бізнесом і державою. Але спочатку він очікує на серйозні зрушення в економічній політиці вже в I кварталі 2013 р., оскільки час і гроші для довгих очікувань відсутні. Суть і характер таких зрушень С. Мамедов публічно не озвучив.

На думку ж голови правління та співвласника банку «Фінансовий Партнер» Р. Павличенка, 2013 р. стане переломним для вітчизняного банківського сектору. «Найближчими роками найбільш реалістичними є два сценарії макроекономічних змін. Перший оптимістичний – стагнація економіки з подальшим стрімким підйомом. І більш песимістичний прогноз – поглиблення кризових явищ з подальшим поступовим відновленням» (економіки. – К. С.). Р. Павличенко вважає, що «ринку депозитів як основне джерело фіндування банків буде перебувати у стані більш гострої конкуренції порівняно з іншими такими джерелами, що буде фактором підтримання відсоткових ставок у 2013 р.».

Водночас голова правління ПУМБ С. Черненко заявив, що він «не розділяє негативних очікувань із приводу того, що банківська система в 2013 р. може не витримати й похитнутися. Банки вже пережили дуже багато криз, запас міцності в них достатній. Не розділяє він і побоювань із приводу девальвації гривні. Ринкові коливання курсу – нормальний процес у будь-якій країні, і банкам потрібно із цим навчитися жити й працювати».

Також С. Черненко висловив сподівання, що «у найближчому майбутньому відбудеться стабілізація ставок по гривні. Це одне з ключових питань, яке визначатиме розвиток банківської системи у 2013 р. й надалі.

Коли вартість гривні стабілізується, настануть нормальні ринкові умови кредитування, це дасть додатковий стимул для розвитку корпоративного бізнесу й розвитку економіки в цілому. От що, на його погляд, є найбільшим очікуванням ринку на 2013 р. «Ми вже сьогодні маємо позитивні сигнали того, що ці очікування повинні виправдатися на початку 2013 р. Наприклад, ставки на міжбанківському ринку серйозно знизилися. Думаю, слідом за цим почнеться зниження завищеної вартості депозитів фізичних осіб, що дасть змогу запуснути кредитування на нормальних умовах, за прийнятними для бізнесу та фізичних осіб ставками».

Голова правління УкрСиббанку BNP Paribas Group Ф. Жоан заявив: «Істотного зростання обсягів кредитування банківським сектором у 2013 р. ми не очікуємо. Можна згадати банківську кризу 2009 р. Тоді, незважаючи на високі ставки за депозитами у гривні, населення наважилося довірити свої заощадження в гривні банкам тільки після того, як послабилися девальваційні очікування. Відновлення кредитування почалося лише через дев'ять місяців після поновлення припливу депозитів. Тому без додаткової адміністративної підтримки активізації банківського кредитування в короткостроковій перспективі не буде». Розкриваючи плани УкрСиббанку на найближчу перспективу, він сказав: «Акцент буде зроблено на розробці нових послуг для фізичних осіб з особливою увагою до депозитних продуктів і споживчого кредитування. Що стосується корпоративного бізнесу, ми зосередимося як на співпраці з міжнародними компаніями, представленими в Україні, так і з великими українськими експортно-імпортними компаніями».

Таким чином, банкіри добре усвідомлюють складність нинішньої фінансово-економічної ситуації в Україні та очікують на відповідну підтримку з боку держави в питаннях активізації кредитування виробничого сектору вітчизняної економіки. Водночас проблема доступності фінансових ресурсів поки залишається вельми гострою для українських підприємств. Зокрема, керівник діяльності Міжнародної фінансової корпорації в Україні О. Волошина наголошує, що «внутрішні фінансові резерви вітчизняного бізнесу не такі вже великі. Фінансування від українських банків дороге, і якщо ми говоримо про довгострокові інструменти, то ресурси на ринку зараз дуже обмежені. Нові іноземні інвестори навряд чи прийдуть у країну масово у 2013 р. З одного боку, турбулентність у єврозоні знижує апетити інвесторів до ризиків і роботи на нових для них ринках. З іншого – внутрішня ситуація в Україні не робить її привабливим майданчиком для нових інвестицій».

Щоправда, ця доволі точна оцінка фінансових можливостей українського бізнесу потребує деяких зауважень. По-перше, для доволі багатьох іноземних інвесторів український ринок зовсім не новий, і вони вже мають певний досвід роботи на ньому. По-друге, теза про те, що «турбулентність у єврозоні знижує апетити інвесторів до ризиків і роботи на нових для них ринках», не є беззаперечно вірною. Це – радше ймовірнісне припущення, оскільки завжди є певний відсоток інвесторів, схильних до ризику. Зниження ж доходності інвестицій у Європі збільшуватиме частку таких іноземних інвесторів. До того ж певна частина

вітчизняного бізнесу через офшорні компанії діє під виглядом іноземного. Ця ж категорія інвесторів, так би мовити, «менш полохлива» і краще орієнтується в українських реаліях, ніж справжні іноземці. Тому навряд чи у 2013 р. обсяги іноземних інвестицій в Україну радикальним чином відрізняться від аналогічних показників 2010–2012 рр. Інша справа, що цих фінансових джерел недостатньо для здешевлення банківських кредитів і підтримки динамічного розвитку української економіки.

Та й ціна закордонних запозичень для Кабінету Міністрів України та українських підприємств у 2013 р. може зрости. Адже на початку грудня 2012 р. Міжнародне рейтингове агентство Moody's, переглянувши економічні перспективи України, понизило рейтинг України, зберігши його негативний прогноз. Одна з причин (але не єдина) зниження рейтингу – нездатність України протягом року домовитися про нову ціну на газ з Росією. Головною причиною для перегляду рейтингу (зниження з В2 до В3, прогноз негативний) є «погіршення інституціональної стабільності на тлі політичної непередбачуваності й непрозорості інформації». «Прозорість інформації в Україні й до цього була на низькому рівні, а за останній час ситуація погіршилася через зростаючий зовнішній борг», – говориться в офіційній заяві агентства Moody's. Крім того, зазначається, що за умов падіння експорту в Україні стрімко тануть валютні резерви.

У зв'язку з цим важливе значення для обсягів і динаміки кредитування вітчизняних виробничих підприємств, а також ціни кредитів у 2013 р. матиме політика Національного банку України щодо рефінансування українських банків. І хоча обсяги рефінансування українських банків Національним банком у 2012 р. приблизно втричі перевищували обсяги рефінансування у 2011 р., утім цього виявилось недостатньо для здешевлення кредитів.

Головна причина полягає в тому, що НБУ надає банкам ресурси рефінансування на вельми короткий термін, як правило, не більше місяця. Для розвитку ж виробничого сектору вітчизняної економіки потрібні довгострокові кредити. Так, на думку голови правління АТ «Єврогазбанку» Б. Сулятицького, ставки за кредитами знизяться лише в тому випадку, якщо рефінансування буде довгостроковим – мінімум на один рік. Ураховуючи існування доволі сильних спекулятивних настроїв у банківському середовищі України, навряд чи НБУ найближчим часом піде на такі радикальні зміни у термінах рефінансування вітчизняних банків. Однак деяке пом'якшення монетарної політики НБУ на початку 2013 р. оглядачі ділових ЗМІ вже відмітили. У цілому, на їхню думку, Національний банк може у 2013 р. вжити доволі ефективні заходи з підвищення ліквідності української банківської системи, у тому числі й вживаючи заходи зі збільшення пропозиції вільноконвертованої валюти на вітчизняному міжбанківському ринку.

Отже, у цілому економічні очікування керівників підприємств, інших професійних експертів на майбутнє більш зважені, ніж оцінки населення. Уже тому вони несуть у собі значно менший потенціал негативного впливу на розвиток економічної ситуації в Україні в 2013 р., навіть якщо змістовно

ці очікування підприємств не такі вже й оптимістичні. Хоча в цілому в професійному середовищі очікування та оцінки щодо перспектив розвитку української економіки у 2013 р. доволі неоднозначні.

Що стосується оцінки перспектив розвитку вітчизняної економіки у 2013 р., то слід відзначити, що частина потужних чинників, які визначали розвиток української економіки у 2012 р., залишилася незмінною, а частина зазнала змін, іноді вельми значних. Зокрема, зберігається експортноорієнтована модель вітчизняної економіки. Не надто змінилася протягом минулого року й міжнародна економічна ситуація. Економіка Європейського Союзу (одного з основних зовнішньоторговельних партнерів України), якщо говорити про це економіко-політичне об'єднання в цілому, і надалі страждає від рецесії, а відтак більше зорієнтована на експорт, а не на імпорт товарів. Це – вельми несприятливий момент для української економіки, в основі розвитку якої, як зазначалося вище, лежить експортноорієнтована модель. Та й узагалі, на міжнародних ринках останнім часом значно посилилася конкуренція. У результаті сильно постраждав експорт продукції вітчизняного гірничо-металургійного комплексу, що, у свою чергу, справило потужний негативний вплив на українську економіку в цілому. Очікуване у 2013 р. зростання економіки Китаю, Росії, багатьох інших країн, що розвиваються, за умов нинішнього загострення міжнародної конкуренції, ще не є запорукою відповідного автоматичного зростання вітчизняного експорту, а відтак й української економіки в цілому.

Дещо неоднозначна ситуація і з очікуваним рівнем цін на імпортні енергоносії, зокрема на російський природний газ. В одних ЗМІ повідомляється, що при розрахунках показників Державного бюджету на 2013 р. виходили з ціни російського газу в межах 417–421 дол. США за 1 тис. куб. м. За інформацією інших ЗМІ, у російському «Газпромі» припускають, що ціна газу для України у 2013 р. знизиться до 352 дол. за 1 тис. куб. м.

Утім, варто пам'ятати, що, згідно з чинною нині угодою між ОАО «Газпром» і НАК «Нафтогаз України», ціна на російський газ визначається залежно від ціни на нафтопродукти з певним лагом запізнення. Тобто ціна на російський газ для України у 2013 р. визначатиметься динамікою міжнародних цін на нафтопродукти за період II квартал 2012 р. – I квартал 2013 р. Світові ж ціни на нафту в цей період коливались у межах 90–115 дол. США за 1 баррель. Відповідним чином можна очікувати й на коливання цін на російський газ для України протягом 2013 р. Тобто й ті, й інші наведені вище ціни російського газу для України можуть бути дійсними у 2013 р. Таким чином, принаймні теоретично, НАК «Нафтогаз України» може мінімізувати ціну імпортованого ним російського газу. Однак за реальних умов така свобода маневру української сторони обмежена цілим рядом факторів, як то наявність достатніх ресурсів вільноконвертованої валюти для закупівлі газу, наявність у «Газпрому» відповідних запасів газу для продажу його Україні у відповідний період, зацікавленість «Газпрому» продавати газ НАК «Нафтогаз України» у період низьких цін на нього тощо.

Водночас не можна забувати й про фінансові претензії до НАК «Нафтогаз України» на суму в 7 млрд дол., виставлені нещодавно «Газпромом». Тому якою реальною буде економія України від здешевлення російського природного газу у 2013 р. і чи буде ця економія взагалі, поки однозначно стверджувати складно.

Також зберігається невизначеність щодо результатів подальших відносин України з Міжнародним валютним фондом (МВФ). З одного боку, у МВФ і без України вистачає претендентів, які вельми гостро потребують фінансової допомоги фонду. З іншого – поки не ясно, висуватиме МВФ якісь інші вимоги, крім озвучених раніше, як умову отримання кредитів. На думку ряду оглядачів ЗМІ, український уряд уже готовий підвищити ціни на газ для населення на вимогу МВФ. Утім, поки не ясно, чи цього буде достатньо.

Зазначені обставини значною мірою обумовили й характер прогнозів розвитку української економіки у 2013 р., що склалися як урядовцями, так і незалежними експертами. Більшість цих прогнозів так чи інакше пов'язані з підготовленим урядом Державним бюджетом України на 2013 р., що вже набрав силу закону. Державний бюджет України на 2013 р. сформований на основі таких макроекономічних показників: рівень росту ВВП – 3,4 %; номінальний ВВП – 1,576 млрд грн; індекс споживчих цін – 4,8 %; індекс цін виробників – 5,5 %.

Доходи державного бюджету України у 2013 р. заплановані в обсязі 362,8 млрд грн, а видатки – у сумі 412,1 млрд грн. Граничний обсяг дефіциту держбюджету повинен становити 50,5 млрд грн (або 3,2 % від прогнозованого на 2013 р. номінального ВВП). Порівняно з 2012 р., і на це звертають увагу оглядачі ЗМІ, доходи нинішнього державного бюджету скоротилися на 12,1 млрд грн, тоді як видатки – лише на 1,5 млрд грн. У результаті граничний обсяг дефіциту держбюджету збільшився на 11,2 млрд грн (або на 28,9 %). Законом про Державний бюджет встановлено граничний обсяг державного боргу на 31.12.2013 р. в сумі 483,0 млрд грн (у Законі «Про Державний бюджет 2012 р.» ця сума становила 415,3 млрд грн). При цьому державні гарантії для запозичень у 2013 р. можуть бути надані на суму еквівалентну 50,0 млрд грн.

Передбачена мінімальна заробітна плата в 1108 грн станом на 1 січня 2013 р. й 1176 грн – станом на 1 грудня 2013 р. Що ж стосується прожиткового мінімуму, то станом на 1 січня 2013 р. він становить 1147 грн, станом на 1 грудня 2013 р. – 1218 грн. Мінімальна пенсія передбачена станом на 1 січня 2013 р. у розмірі 894 грн і станом на 1 грудня 2013 р. – 949 грн.

Причому, й оглядачі ЗМІ звертають на це увагу, темпи зростання мінімальних заробітної плати й пенсії та прожиткового мінімуму більшу частину 2013 р. передбачаються нижчими від очікуваного Кабінетом Міністрів рівня інфляції (індексу споживчих цін в Україні: грудень до грудня). Адже зазначені виплати зростають лише 1 січня 2013 р. проти попереднього рівня трохи більше, ніж на 1,1 %, а потім майже цілий рік не змінюватимуться, тоді як уряд очікує на зростання споживчих цін у цей період на 4,8 %. І лише з 1 грудня 2013 р. мінімальні заробітна плата й

пенсія та прожитковий мінімум зростуть на 7,4 % порівняно з груднем минулого року. Тобто попри очікуване зростання цін в Україні у 2013 р. держава, по суті, майже на весь цей період заморожує зростання зарплат бюджетників і соціальних виплат.

Наслідком такої динаміки зарплат бюджетників і соціальних виплат може бути обмеження можливостей розвитку внутрішнього ринку України. Причому не виключено, що найбільше страждатимуть від цього вітчизняні товаровиробники, особливо сільськогосподарської продукції та продовольства тваринного походження, оскільки у певних категорій населення з'являться додаткові стимули до заміни більш дорогих продовольчих товарів тваринного походження на відносно дешевші продукти рослинного походження. Та й попит на деякі продукти вітчизняного рослинництва, зокрема на фрукти, під впливом імовірного скорочення реальних доходів населення може зменшитися.

Щоправда, Президент України наголосив на необхідності перегляду параметрів Державного бюджету на 2013 р. за результатами економічного розвитку країни вже у I кварталі. Однак які будуть ці результати, однозначно сказати нині не можна. Розглянуті вище результати розвитку національного господарства, складна ситуація на міжнародних ринках та експертні оцінки наводять на думку про вельми неоднозначні перспективи вітчизняної економіки у 2013 р. Тому, звичайно, говорити про конкретні параметри можливих змін Державного бюджету на 2013 р. за результатами I кварталу поки зарано.

Увага, яку експерти та ЗМІ традиційно приділяють аналізу параметрів Державного бюджету, пояснюється ключовою роллю цього фінансового інструменту в системі державного управління українською економікою. Не став у цьому плані виключенням і Державний бюджет на 2013 р. Тим більше що з його параметрами через систему прямих і зворотних зв'язків тісно пов'язані інші елементи вітчизняної економіки й у державному, і у приватному її сегменті.

Складність економічної ситуації в Україні і у світі обумовлює й доволі значну варіативність прогнозів розвитку вітчизняної економіки на 2013 р., що їх складають міжнародні організації та незалежні експерти. Наприклад, як зазначалось вище, Державний бюджет України на 2013 р. сформований на основі очікуваного у цьому році зростання ВВП на 3,4 %. Згідно з представленим у ЗМІ прогнозом Світового банку, приріст ВВП України в 2013 р. дорівнюватиме 2,2 %. Діапазон оцінок приросту ВВП на цей рік з боку міжнародних організацій, українських дослідних організацій, банків і фінансових компаній становитиме 1,3–3,5 % – за середньоринкового показника на рівні 2,1 %.

Директор економічних програм Центру ім. Разумкова В. Юрчишин вважає, що приріст ВВП України в 2013 р. буде лише 1,5 %, і це за умови поновлення співробітництва із МВФ. Деякі інші незалежні експерти очікують зростання ВВП у цьому році приблизно на 2,9 %, і теж за умови поновлення співробітництва України з МВФ. Утім, видання Forbes.ua зібрало прогнози

10 аналітичних структур (Dragon Capital, Concorde Capital, ICU, ЄБРР, МВФ, Арт Капітал, Case-Україна, SP Advisors, Інститут економічних досліджень і політичних консультацій, Goldman Sachs) щодо росту української економіки у 2013 р. Коливання прогнозів зростання/падіння ВВП України на 2013 р. перебувають у діапазоні від – 1,8 % (Goldman Sachs) до +3,5 % (МВФ, прогноз нині переглядається). Консенсус-прогноз зростання українського ВВП у 2013 р., за версією Forbes.ua, становить 1,1 %.

Рівні дефіциту державного бюджету (відносно ВВП), що його прогнозують незалежні експерти, відрізняються від урядового як у більший, так і в менший бік. За версією «Інвестгазети», цей економічний показник за підсумками 2013 р. коливатиметься у межах 1,7–5,5 %, за середньоринкового значення – 2,9 %. За версією видання Forbes.ua дефіцит держбюджету (з урахуванням дефіциту НАК «Нафтогаз України») становитиме 4,04 %. На думку начальника відділу аналізу та досліджень «РайффайзенБанку Аваль» Д. Сологуба, сукупний обсяг дефіциту державних фінансів (з урахуванням підтримки не тільки «Нафтогазу України», а й Пенсійного фонду, Аграрного фонду тощо) може сягнути майже 5 %.

Водночас оцінки незалежних експертів щодо інфляції в Україні на 2013 р. переважно вищі від урядових. Так, діапазон оцінок приросту споживчих цін зі згаданого вище прогнозу, що його наводить «Інвестгазета», становить 3,8–9,0 %, за середньоринкового показника на рівні 6,6 %. Згадуване вище видання Forbes.ua подає прогноз інфляції в Україні на 2013 р. (при обчисленні рік до року) на рівні 6,9 %. Водночас, за повідомленнями деяких інших ЗМІ, консенсус-прогноз українських та іноземних економістів припускає прискорення інфляції в нашій країні у 2013 р. до 5,5 %.

На думку експертів, одним з ключових чинників інфляції в Україні у 2013 р. буде підвищення комунальних тарифів, необхідне Україні для поновлення співробітництва з Міжнародним валютним фондом. Причому станеться це, як вважають деякі з них, уже в першій половині нинішнього року. За підрахунками О. Белан, головного економіста Dragon Capital, зростання комунальних тарифів додасть у 2013 р. до річного показника інфляції 3 п. п. Крім того, на темпи інфляції у 2013 р. може вплинути ймовірне зростання цін на імпортовані товари у зв'язку з послабленням гривні або збільшенням імпортованих мит. За оцінками Dragon Capital, кожні 5 % девальвації гривні додадуть 1 п. п. до показника інфляції. У цілому, прогноз Dragon Capital на 2013 р. передбачає приріст цін до кінця 2013 р. на 8 %.

Нагадаємо, що Державний бюджет на 2013 р. складався з урахуванням річної інфляції (приросту споживчих цін) на рівні 4,8 %. 9 січня 2013 р. керівник групи радників голови НБУ В. Литвицький на прес-конференції у Києві висловив думку, що у 2013 р. рівень інфляції може перебувати в межах 4,6 %.

Переважно й на більше, ніж в уряді, зростання цін виробників у 2013 р. очікують незалежні експерти з міжнародних організацій, українських дослідних організацій, банків і фінансових компаній. Діапазон експертних

оцінок річного приросту цього показника в Україні перебуває в межах 4,0–6,7 %, за середньоринкового показника на рівні 9,3 %. Зазначимо, що таке перевищення приросту цін виробників над приростом споживчих цін може досягатись саме завдяки активному розвитку експорту виробленої продукції. До того ж урядовий прогноз приросту цін виробників у 2013 р. – 5,5 %.

Величина приросту ВВП у 2013 р. залежить від майбутньої динаміки вітчизняного виробництва, насамперед промислового й сільськогосподарського, а також умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Останній фактор украї важливий саме у короткостроковому плані через, як зазначалось вище, надзвичайно високу залежність вітчизняної економіки від кон'юнктури світового ринку. На жаль, оцінки ряду експертів з цього приводу не надто оптимістичні. Зокрема, директор Інституту економіки та прогнозування НАН України В. Геєць вважає, що поліпшення у світовій економіці в цілому слід очікувати у другій половині 2013 р. І це зовсім не означає, що воно відразу сприятливо позначиться на економіці України. Тут варто знову згадати про загострення конкуренції на міжнародних ринках.

Звичайно, такі базові положення прогнозування впливають на конкретні параметри експертних оцінок. Так, діапазон оцінок приросту виробництва промислової продукції на цей рік з боку міжнародних організацій, українських дослідних організацій, банків і фінансових компаній, що його наводить «Інвестгазета», становить 1,0–4,0 %, за середньоринкового показника на рівні 2,0 %. Хоча, враховуючи минулорічний досвід розвитку виробництва й експорту продукції вітчизняної промисловості, не можна виключати ймовірності перебігу подій за більш песимістичним сценарієм.

Доволі близькі до індексів промислової продукції й оцінки цієї групи експертів щодо перспектив приросту обсягів сільськогосподарської продукції. Останні перебувають у діапазоні 1,6–4,0 %, за середньоринкового показника на рівні 2,6 %. Хоча для аграрного сектору вітчизняної економіки перспективи як внутрішнього споживання виробленої продукції, так і її експорту у 2013 р. мабуть більш сприятливі, ніж для промислових товарів (за виключенням продукції харчової промисловості).

Динаміка обсягів і прибутковість вітчизняного промислового й сільськогосподарського виробництва впливатиме на податкові надходження, що наповнюватимуть прибуткову частину Державного та місцевих бюджетів у 2013 р. Утім, за умов украї непростой економічної ситуації в Україні та у світі, особливого значення набуває мобілізація всіх джерел наповнення прибуткової частини бюджету. Одним з таких джерел є приватизація державного майна та інші джерела, що перебувають у розпорядженні Фонду державного майна України. У 2012 р. від приватизації державного майна планувалось отримати 10 млрд грн. Однак за рахунок усіх напрямів діяльності Фонду державного майна було отримано 8,3 млрд грн, у тому числі від приватизації державного майна – 6,7 млрд грн.

У 2013 р. Фонд державного майна повинен забезпечити надходження коштів до Державного бюджету України вже на 10,8 млрд грн. Оглядачі

вважають, що можливість виконання зазначеного плану визначатиметься переліком об'єктів державної власності, що виставлятимуться на приватизацію у 2013 р., і встановленим порядком їх приватизації. Хоча деякі з них висловлюють сумнів щодо виконання намічених на цей рік приватизаційних планів.

Для ефективного розвитку вітчизняної економіки виключне значення має фінансова стабільність на макроекономічному рівні. Утім, забезпечити її, насамперед через від'ємне сальдо української зовнішньої торгівлі у 2013 р., буде вельми складно. Зокрема, сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу України, за оцінками згадуваної вище групи експертів «Инвестгазеты», у 2013 р. буде від'ємний. Діапазон його абсолютних значень коливатиметься у межах 5,6–15,0 млрд дол. США, за середньоринкового прогнозу – 10,5 млрд дол. По відношенню до ВВП це складатиме, відповідно, 3,2–7,6 % і 5,4 %. Треба зазначити, що ці показники не набагато, але все-таки кращі, ніж аналогічні оцінки цих же експертів за минулий рік. У межах зазначеного вище діапазону оцінок (6,9 %) перебуває й аналогічний консенсус-прогноз, складений експертами для видання Forbes.ua.

Від'ємне сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу компенсуватиметься за рахунок запозичень та інших джерел надходження вільноконвертованої валюти в Україну. Так, середньоринковий прогноз «Инвестгазеты» щодо притоку прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну у 2013 р. буде близький до рівня експертних оцінок двох попередніх років і становить

6,3 млрд дол. США, при діапазоні індивідуальних оцінок у межах 4,9–7,0 млрд дол. У результаті сформовано позитивний середньоринковий прогноз, як, до речі, й індивідуальні експертні оцінки, сальдо рахунку операцій з капіталом і фінансових операцій платіжного балансу України на 2013 р. на рівні 10,7 млрд дол., при діапазоні індивідуальних оцінок у межах 10,3–15,6 млрд дол. США.

Утім, такі доволі позитивні макрофінансові результати досягатимуться й за рахунок приватних, й державних запозичень. У ЗМІ повідомляється, що згідно з Держбюджетом України на 2013 р. Кабінет Міністрів має намір залучити близько 136 млрд грн позик для фінансування бюджетного дефіциту. При цьому Україна повинна погасити в цьому році зовнішні позики на 35,6 млрд грн і внутрішні – на 45,5 млрд грн. З урахуванням 35 млрд грн, які необхідно буде виплатити на обслуговування державного боргу, загальна сума виплат з державного боргу у 2013 р. становитиме 116,1 млрд грн. При цьому власне державний борг становитиме трохи більше 30 % від номінального ВВП. Однак з урахуванням гарантованого державою боргу вітчизняних підприємств його відсоткове відношення до ВВП дещо зросте. Незалежні експерти оцінюють його у межах 35,1–38,0 %, за середнього значення оцінок на рівні 36,4 %. Основною проблемою для Української держави у 2013 р. є не стільки величина її загальної заборгованості, як цьогорічні виплати з обслуговування боргів.

Невизначеність із фінансовими джерелами для обслуговування державних боргів, враховуючи перспективи співробітництва з МВФ, спричиняє доволі значну розбіжність у прогнозах незалежних експертів щодо величини золотовалютних резервів НБУ на кінець 2013 р. За версією «Инвестгазеты» їх величина коливатиметься в діапазоні 19,9–38,9 млрд дол. США, за середньої оцінки на рівні 26,0 млрд дол. Двократні розбіжності крайніх значень експертних прогнозів величини золотовалютних резервів НБУ на кінець нинішнього року відображають вельми складну й невизначену ситуацію щодо перспектив розвитку валютної політики НБУ, що відповідає за стабільність функціонування грошового обігу в країні.

На цю стабільність впливає не тільки ситуація з державним й гарантованим державою боргом, а також і ситуація з валовим зовнішнім боргом України. Експерти, опитані «Инвестгазетой», вважають, що наприкінці цього року відсоткове відношення зовнішнього боргу України до її ВВП становитиме 67,1–76,7 %, за середнього значення прогнозу 71,9 %. Це навіть нижче від нинішнього рівня української зовнішньої заборгованості. Однак таке скорочення валового зовнішнього боргу України означає зростання попиту на вільноконвертовану валюту в Україні для сплати її резидентами свого зовнішнього боргу. Це, у свою чергу, негативно впливатиме на курс гривні.

По суті, очікування послаблення обмінного курсу гривні є домінуючим у професійному середовищі в Україні і, мабуть, і за її межами. Враховуючи фактичну прив'язку гривні до долара США, прогнози стосуються, насамперед, цієї пари валют. Прогнози курсу гривні до євро, по-перше, значно менш поширені, а по-друге, вони визначаються за крос-курсами пар «гривня – долар США» та «долар США – євро». Тому в нашому випадку можна обмежитись аналізом прогнозів курсу гривні до долара. І тут розбіжність у конкретних значеннях прогнозів доволі істотно.

У ЗМІ повідомлялось, що параметри Державного бюджету на 2013 р. було побудовано на курсі 8,3 грн/дол. США. Однак незалежні експерти практично однастайні у більш песимістичних оцінках і вважають, що девальвація гривні у 2013 р. буде більшою. Експерти, опитані «Инвестгазетой», дають прогнози курсу гривні наприкінці цього року в діапазоні 8,5–9,5 грн/дол. США – за середнього значення прогнозу 8,9 грн/дол.

У свою чергу, консенсус-прогноз курсу гривні на 2013 р. за результатами опитування семи економістів сайтом Forbes.ua показує поступове послаблення гривні. До серпня 2013 р. курс гривні опуститься до 8,39 грн/дол. США, а під кінець року – до 8,62 грн/дол. США. Оцінки коливаються в межах від 8,4 грн/дол. США до 9 грн/дол. США. Були опитані Е. Найман (Capital Times), О. Вальчишен (ICU), В. Коваль (Піреус Банк), Т. Ратувухері (Укрсоцбанк), В. Шулік (UCRA), П. Крапівін (банк «Контракт») і Д. Власов (банк «Національний кредит»).

Керівник аналітичного департаменту SP Advisors В. Ваврищук вважає, що чим швидше пройде девальвація, тим краще. За його словами, нинішня

економічна ситуація не настільки критична, як у 2008 р., тому можна обійтися ослабленням гривні на 10–15 %. Такий крок не тільки підвищить конкурентоспроможність експорту і поверне в країну іноземні інвестиції, але й стане важливим економічним сигналом, що найгірше вже позаду, наголосив він.

Утім, за словами генерального директора аналітичного центру БЕСТ В. Гладкого, оголошена у вересні минулого року Федеральною резервною системою (ФРС) США емісія безготівкових доларів уже цього року може мати позитивний вплив на курс гривні. Унаслідок такої політики долар ослабне відносно євро. Враховуючи ж орієнтацію нашої національної валюти на американську, то, мабуть, долар ослабне щодо всіх валют, у тому числі й гривні. Крім того, українська валюта може подешевшати до євро, що, у свою чергу, надасть конкурентні переваги українським експортерам, які продають свою продукцію на ринках Євросоюзу, сказав він. Звичайно, емісія доларів ФРС США впливатиме на курс американської валюти щодо всіх інших валют світу. Однак малоймовірно, щоб тільки ця емісія могла б подолати у 2013 р. вплив передумов до девальвації гривні, що склались. Ця емісія, найімовірніше, зможе лише дещо послабити вплив таких девальваційних чинників.

Таким чином, проведений вище аналіз розвитку української економіки у 2012 р., ділових очікувань суб'єктів вітчизняного ринку та прогнозів експертів на майбутнє показує неоднозначність перспектив її розвитку у 2013 р. Цілком можливе доволі помірне зростання української економіки. Утім, існують також вельми потужні зовнішні та внутрішні фактори, що можуть негативно вплинути на перебіг економічної ситуації в Україні
(При підготовці статті були використані такі джерела інформації: сайт Верховної Ради України (<http://portal.rada.gov.ua>); Інтернет-издание «Вся-Правда». – (<http://vsiypravda.com>). – 2012. – 27.12; 2013. – 7, 8.01; ГудВин.info. – (<http://www.goodvin.info>). – 2013. – 10.01; Державна служба статистики (<http://www.ukrstat.gov.ua>); Дзеркало тижня. – 2012. – № 49; 2013. – № 1, 3; Демократична Україна (<http://www.dua.com.ua>). – 2012. – 21.12; ДЕНЬГИ.UA (<http://dengi.ua>). – 2012. – 28.12; Економічна правда (<http://www.epravda.com.ua>). – 2012. – 24, 26.12; Корреспондент. – 2012. – № 49; Корреспондент.net (<http://ua.Korrespondent.net>). – 2012. – 26, 27, 29.12; Левый берег (<http://economics.Lb.ua>). – 2012. – 25, 28.12; Минфин.com.ua (<http://minfin.com.ua>). – 2012. – 25, 26.12; 2013. – 7, 9.01; Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво (<http://www.bank.gov.ua>); Независимое Бюро Новостей (<http://nbnews.com.ua>). – 2012. – 26.12; Подробности (<http://podrobnosti.ua/economy/2012/12/27/879098.html>); Полемика (<http://polemika.com.ua>). – 2012. – 26.12; Сегодня (<http://www.segodnya.ua>). – 2012. – 25.12; УРА-Информ. – (<http://ura-inform.com>). – 2013. – 9.01; Урядовий портал (<http://kmu.gov.ua>); Regnum (<http://www.regnumi.ru>). – 2013. – 10.01).

МОНІТОРИНГ ЗАКОНОДАВСТВА

Головні зміни

Лист ДПСУ від 29.01.2013 р. № 1389/6/15-3115

У листі зазначено, що після завершення терміну дії договору оперативного лізингу ввезене в Україну обладнання підлягає поверненню нерезиденту. Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 86 МКУ така операція є реекспортом.

Відповідно до п. 206.5 ст. 206 ПКУ операції з вивезення товарів у митному режимі реекспорту звільнюються від оподаткування ПДВ. При цьому якщо платник податку придбає (виготовляє) товари/послуги та необоротні активи, які призначаються для їх використання в операціях, що звільнюються від оподаткування, то суми податку, сплачені (нараховані) у зв'язку з таким придбанням (виготовленням), не належать до податкового кредиту зазначеного платника (п. 198.4 ст. 198 ПКУ).

Податки і збори

Податок на додану вартість

Лист ДПСУ від 16.01.2013 р. № 512/5/15-3115

Відповідно до пп. 209.17.2 і 209.17 ст. 209 ПКУ на операції з вирощування міцелю та грибів поширюється дія спеціального режиму оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства.

Лист ДПСУ від 29.01.2013 р. № 1389/6/15 -3115

Обладнання, що належить нерезиденту і ввозиться в Україну резидентом на умовах договору оперативного лізингу, буде поміщено у митний режим тимчасового ввезення. Залежно від виду обладнання, яке ввозиться, до операцій із його ввезення застосовується або умовне повне звільнення від оподаткування, або умовне часткове звільнення.

Після завершення терміну дії договору оперативного лізингу ввезене обладнання підлягає поверненню нерезиденту. Згідно з п. 2 ч. 1 ст. 86 МКУ така операція є реекспортом. Відповідно до п. 206.5 ст. 206 ПКУ операції з вивезення товарів у митному режимі реекспорту звільнюються від оподаткування ПДВ.

Лист ДПСУ від 15.02.2013 р. № 1849/5/15-3111

ДПСУ в листі зробила висновок, що починаючи з 1.01.2012 р. при здійсненні операцій з вивезення продукції у митному режимі експорту переробне підприємство відображає їх у податковій декларації з ПДВ і має право на відшкодування ПДВ, сплаченого (нарахованого) постачальникам

товарів/послуг, вартість яких включена у вартість експортованої продукції. Таке відшкодування здійснюється в загальному порядку.

Крім того, ДПСУ в листі зазначила, що переробні підприємства за звітний період будуть подавати дві декларації:

– для розрахунків з держбюджетом, у якій, зокрема, відобразатимуться операції з вивезення продукції у митному режимі експорту і, відповідно, суми бюджетного відшкодування за звітний період;

– для відображення діяльності платника, пов'язаної з переробкою молока і тварин, закуплених у живій вазі.

Нова форма декларації з ПДВ вводиться в дію для звітності, починаючи з 1 квітня 2013 р.

Лист ДПСУ від 21.12.2012 р. № 7541/0/6112/15-3115

Згідно з цим листом ДПСУ вважає, що при поверненні (експорті) бракованих товарів не виникає права на податковий кредит у зв'язку з придбанням таких товарів, оскільки такі товари не були використані в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності.

Лист ДМСУ від 06.02.2013 р. № 12/2-12.2/490

ДМСУ в листі зробила висновок, що звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання програмної продукції не поширюється на операції з ввезення програмної продукції на митну територію України в митному режимі імпорту. Оподаткування цієї категорії товарів ПДВ при ввезенні на митну територію України в митному режимі імпорту здійснюється на загальних підставах.

Податок на доходи фізичних осіб

Лист ДПСУ від 08.11.2012 р. № 2426/0/14112/Д/17-1114

Виплачена працівнику підприємства страхова премія зараховується до складу його оподаткованого доходу та оподатковується за ставками 15 % (17 %). Сума таких виплат відображається податковим агентом у формі № 1ДФ.

Лист ДПСУ від 19.02.2013 р.

ДПСУ зазначила, що платники ПДФО, які відповідно до розд. IV ПКУ зобов'язані подавати декларацію або мають право на таке подання з метою повернення надміру сплачених податків, у тому числі при застосуванні права на податкову знижку за наслідками звітного податкового року, повинні вести облік у Книзі обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

Наказ МОЗ від 16.01.2013 р. № 24

Порядок проведення галузевої атестації лабораторій з контролю якості та безпеки лікарських засобів поширений на контроль якості та безпеки імунобіологічних препаратів.

Розпорядження АКУ від 16.01.2013 р. № 21-р

Експертиза при здійсненні контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції призначається з метою встановлення фактів, що можуть бути доказами вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Експертиза може бути призначена органами Антимонопольного комітету на підставі клопотання особи чи з власної ініціативи органів комітету. Клопотання розглядається протягом 30 календарних днів.

Орган комітету повідомляє осіб, які беруть участь у справі, про проведення експертизи та пропонує в термін, що не перевищує 15 робочих днів, надати пропозиції щодо кола питань, які доцільно внести на розгляд експертів. Інформація про призначення експертизи направляється протягом п'яти робочих днів з дня прийняття відповідного розпорядження особам, які беруть участь у справі.

Наказ Мінагрополітики від 22.01.2013 р. № 28

Створено Центральну галузеву дегустаційну комісію виноробної промисловості, яка є головною дегустаційною комісією у виноградарсько-виноробній галузі виробництва виноробної продукції в системі Міністерства аграрної політики та продовольства України. ЦГДК надає висновки про якість виноробної продукції, зовнішнього оформлення і закупорювання виноробної продукції, вітчизняних та імпортних виноматеріалів, розробляє пропозиції щодо освоєння виробництва або зняття з виробництва окремих марок виноробної продукції, поставки виноробної продукції на експорт, розробляє рекомендації з підвищення якості виноробної продукції.

Наказ Мінагрополітики від 29.01.2013 р. № 42

Затверджено Перелік питань для здійснення Державною інспекцією сільського господарства України та її територіальними органами планових заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері насінництва та розсадництва, що набрав чинності 5.03.2013 р.

Наказ Мінагрополітики від 11.02.2013 р. № 79

Затверджено Перелік питань для здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері землеустрою та Уніфіковану форму

акта перевірки, який складається за результатами відповідних заходів, що набрали чинності 5.03.2013 р.

Наказ Мінагрополітики від 14.02.2013 р. № 98

Затверджено Уніфіковану форму акта перевірки у сфері охорони водних біоресурсів, що містить перелік питань для здійснення планових заходів державного нагляду (контролю).

Ліцензії. Патенти. Дозволи.

Постанова КМУ від 30.01.2013 р. № 98

Для отримання дозволу на здійснення діяльності, пов'язаної штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях, не потрібно подавати:

– нотаріально засвідчений витяг зі статуту, що підтверджує вказаний вид діяльності;

– завірену копію дозволу на використання повітряного простору.

Встановлено вичерпний перелік документів, які додаються до заяви для отримання дозволу на імпорт та експорт зразків видів дикої фауни і флори, сертифікатів на пересувні виставки, реекспорт та інтродукцію з моря зазначених зразків, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, перебувають під загрозою зникнення.

ЗЕД і митне регулювання, валюта та іноземні інвестиції

Прес-центр ДПСУ

ДПСУ зазначила, що фізичні особи – резиденти мають право ввозити в Україну та вивозити за її межі готівку в сумі, що:

– не перевищує 10 тис. євро, без письмового декларування митному органу;

– перевищує 10 тис. євро, тільки за умови письмового декларування та за наявності документів, що підтверджують зняття готівки з рахунків у банках (фінансових установах).

Строк дії таких документів – 30 календарних днів, починаючи з дня їх видачі.

Юридичні особи ввозять і вивозять готівку через повноважного представника без обмеження суми та за умови письмового декларування митному органу в повному обсязі.

Міндоходів повідомило про посилення контролю за митним оформленням імпорту квітів.

Квіти – це особливий товар, який не має тривалого строку зберігання, тому їх митний контроль здійснюється в першу чергу у звичайному режимі.

Достовірність декларування, а також наявність необхідних документів або відміток про проходження фітосанітарного контролю – це запорука максимально швидкого проходження митних процедур.

Імпортерам рекомендується використовувати електронне декларування, а у разі виникнення проблем – скаржитися на дії посадових осіб в «Пульс» міністерства за телефоном (044) 284-00-07.

Також податківці застерегли суб'єктів господарювання від спроб безпідставного підвищення вартості квітів у роздрібному продажі у святкові дні. Об'єднана база даних податкової та митної служб дозволяє здійснювати досконалий контроль за фінансовою діяльністю компаній, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та роздрібну торгівлю, у тому числі контролювати правильність сплати всіх необхідних платежів до держбюджету.

Лист НБУ від 14.02.2013 р. № 29-213/18461878

НБУ вважає, що сторони кредитного договору, у якому передбачено застосування змінюваної процентної ставки і який регулюється правом іноземної держави, повинні дотримуватися вимог ЦКУ щодо визначення максимального розміру збільшення процентної ставки.

Створено Центральну галузеву дегустаційну комісію виноробної промисловості, яка є головною дегустаційною комісією у виноградарсько-виноробній галузі виробництва виноробної продукції в системі Міністерства аграрної політики та продовольства України. ЦГДК надає висновки про якість виноробної продукції, зовнішнього оформлення і закупорювання виноробної продукції, вітчизняних та імпортних виноматеріалів, розробляє пропозиції щодо освоєння виробництва або зняття з виробництва окремих марок виноробної продукції, поставки виноробної продукції на експорт, розробляє рекомендації з підвищення якості виноробної продукції.

Ліцензії. Патенти. Дозволи.

Постанова КМУ від 30.01.2013 р. № 98

Для отримання дозволу на здійснення діяльності, пов'язаної зі штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях, не потрібно подавати:

- нотаріально засвідчений витяг зі статуту, що підтверджує вказаний вид діяльності;
- завірену копію дозволу на використання повітряного простору.

Встановлено вичерпний перелік документів, які додаються до заяви для отримання дозволу на імпорт та експорт зразків видів дикої фауни і флори, сертифікатів на пересувні виставки, реекспорт та інтродукцію з моря зазначених зразків, які є об'єктами регулювання Конвенції про

міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, перебувають під загрозою зникнення.

Ліквідація та банкрутство

Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ

Новою редакцією Закону (набрала чинності 19.01.2013 р.), зокрема, встановлені такі нові наслідки порушення справи про банкрутство для боржника:

– у процедурі розпорядження майном боржник із арбітражним керуючим зобов'язані організувати та забезпечити проведення інвентаризації майна боржника, а також розробити план санації боржника;

– арбітражний керуючий у процедурі розпорядження майном має право оскаржувати дійсність укладених боржником угод;

– законодавчо встановлена можливість задоволення боржником одночасно всіх вимог кредиторів після затвердження їх реєстру.

Грошові розрахунки, РРО

Лист ДПСУ від 21.01.2013 р. № 891/6/221315/48

Суб'єкти господарювання можуть виконати вимогу щодо подання до органів ДПС по дротяних або бездротових каналах зв'язку звітної інформації як шляхом придбання нових РРО, що створюють контрольну стрічку в електронній формі, так і шляхом доопрацювання існуючої касової техніки та приєднання до неї відповідних модемів для передачі даних.

З питань підключення зовнішніх модемів, доробки внутрішнього програмного забезпечення РРО, а також вартості таких послуг пропонується звертатися до виробників РРО або в центри сервісного обслуговування.

При цьому модем може використовуватися для передачі даних тільки з тим РРО, фіскальний номер якого передано при проведенні персоналізації в систему обліку даних РРО.

Таким чином, кожен РРО, у тому числі резервний, використовується тільки з конкретним модемом.

Проект постанови Правління НБУ

Розроблено проект постанови НБУ про встановлення граничної суми готівкового розрахунку фізичної особи з підприємством (підприємцем) протягом одного дня за товари (роботи, послуги) за одним або кількома платіжними документами у розмірі 150 тис. грн.

Розрахунки між зазначеними особами за товари (роботи, послуги), вартість яких перевищує 150 тис. грн, здійснюються виключно в безготівковому порядку, тобто шляхом перерахування коштів з поточного

рахунку на поточний рахунок або шляхом внесення грошей до каси банку для подальшого їх перерахування на поточні рахунки.

Гранична сума готівкового розрахунку між фізичними особами за договорами купівлі-продажу, який підлягає нотаріальному посвідченню, встановлюється також у розмірі 150 тис. грн.

Такі нововведення повинні легалізувати доходи та сприяти зменшенню тіньової економіки.

Галузі і сфери діяльності

Транспортні та експедиторські послуги

Наказ МВС України від 30.01.2013 р. № 72

Цим наказом МВС України створило центри надання послуг, пов'язаних з використанням автотранспортних засобів, головних управлінь, МВС України в АРК, областях, містах Києві та Севастополі шляхом реорганізації підрозділів реєстраційно-екзаменаційної роботи Державтоінспекції МВС України.

Усі функції РЕП ДАІ, у тому числі і функції щодо державної реєстрації (перереєстрації) та обліку транспортних засобів усіх типів, передано до новостворених центрів.

Наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

Фінансові послуги

Розпорядження НКРФП від 27.12.2012 р. № 2921

Змінено форми реєстраційних карток про створення ФОН та ФФБ.

Перелік документів, необхідних для отримання дозволу на право емісії керуючим, доповнено такими пунктами:

- зразок договору про придбання сертифікатів ФОН;
- типові правила ФОН (крім керуючих, які подавали типові правила ФОН разом із заявою про видачу ліцензії).

Зпереліку документів, необхідних для отримання дозволу на ризики, вилучений зразковий договір управителя із засновником управління майном.

Лист ДПСУ від 14.12.2012 р. № 7128/0/6112/15-1415

При проведенні операцій із ЦП емітенти, які виявили бажання здійснити емісію таких паперів, сплачують держмитю перед реєстрацією випуску ЦП, виходячи з номінальної вартості запланованого обсягу емісії.

У разі реєстрації випуску ЦП держмитю сплачується на загальних підставах.

Рішення ФГВФО від 25.01.2013 р. № 7

Учасник Фонду гарантування вкладів фізичних осіб зобов'язаний протягом семи робочих днів з дати виникнення змін у відомостях, поданих у фонд, подати письмово або засобами електронного зв'язку Нацбанку

письмове повідомлення про зміну відомостей. Датою подання інформації (документів) є:

– у разі надання інформації безпосередньо у фонд – дата реєстрації паперових форм інформації;

– при надходженні інформації поштою – дата, зазначена в поштовому штампелі.

Рішення ФГВФО від 25.01.2013 р. № 6

У разі ліквідації банку виконавча дирекція Фонду гарантування вкладів фізичних осіб визначає з числа банків-агентів банк для здійснення виплат гарантованих сум відшкодування.

Банки-агенти, з якими були розірвані договори, мають право брати участь у наступних процедурах відбору банків-агентів.

Розпорядження Нацкомфінпослуг від 11.12.2012 р. № 2672

Члени ради недержавного Пенсійного фонду набувають своїх повноважень у разі погодження їх кандидатур з Нацкомфінпослуг.

Повідомлення про освіту (зміні в складі) ради фонду підписується уповноваженою особою засновників та засвідчується печаткою фонду. Надання інформації про освіту (зміні в складі) ради фонду в Нацкомфінпослуг забезпечує засновник фонду.

Лист НБУ від 04.03.2013 р. № 29213/2581/2649

До кредитних договорів, що належить до сфери дії рамкових угод, не застосовуються вимоги щодо не перевищення розміру виплат за максимальною процентною ставкою.

При заповненні позичальником повідомлення про належність кредитного договору до сфери дії рамкових угод вказуються реквізити:

– відповідного рамкової угоди;

– документа, що свідчить про належність договору до сфери дії рамкової угоди (реквізити листа-підтвердження).

Фонд щомісяця до 20 числа наступного за звітним місяцем здійснює аналіз діяльності банків-агентів на предмет їх відповідності з Положенням про порядок визначення банків – агентів Фонду гарантування вкладів фізосіб.

ІТ та телекомунікації

Постанова НКРЕ від 17.01.2013 р. № 32

НКРЕ постановою затвердила Правила, що регулюють відносини, які виникають під час приєднання новозбудованих, реконструйованих чи технічно переоснащених електроустановок замовників (крім когенераційних установок) до електричних мереж.

Послуга з приєднання надається на підставі договору про приєднання, що укладається за типовою формою.

Для отримання проекту договору про приєднання замовник звертається до електропередавальної організації за місцем розташування його електроустановок із заявою про приєднання електроустановки певної потужності та пред'являє паспортний документ.

До заяви про приєднання електроустановки певної потужності додаються документи, перелік яких наведено в п. 1. 3 розділу I Правил.

Постанова набирає чинності з дня її офіційного опублікування.

Рішення НКРЗІ від 27.12.2012 р. № 684

НКРЗІ затвердила Порядок, що визначає процедуру здійснення державного нагляду за користуванням радіочастотним ресурсом України (РЧР) у смугах радіочастот загального користування та додержанням суб'єктами господарювання, які здійснюють реалізацію радіоелектронних засобів (РЕЗ) та випромінювальних пристроїв (ВП), вимог законодавства України щодо реалізації РЕЗ та ВП, у тому числі порядку їх маркування.

Державний нагляд за користуванням РЧР здійснюється шляхом проведення планових і позапланових перевірок.

Планові перевірки суб'єктів нагляду здійснюються не частіше ніж один раз на три роки відповідно до плану перевірок. Якщо користувач РЧР є суб'єктом ринку телекомунікацій, перевірки дотримання законодавства про РЧР та законодавства про телекомунікації проводяться одночасно.

Позапланові перевірки суб'єктів нагляду у сфері користування РЧР, їх відокремлених підрозділів проводяться за рішенням НКРЗІ щодо питань, зазначених у цих рішеннях.

Об'єкти правовідносин

Земля

Наказ ФДМУ від 18.01.2013 р. № 61

Наказом затверджено Примірні показники звичайної ціни послуг на виконання послуг з:

- оцінки майна щодо окремих груп об'єктів у центральному апараті ФДМУ (додаток 1) та регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 2);
- експертної грошової оцінки земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти приватизації, у регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 3);
- оцінки об'єктів аукціону в центральному апараті ФДМУ (додаток 4) та регіональних відділеннях ФДМУ (додаток 5).

Вказані показники звичайної ціни визначені з урахуванням індексу інфляції, що склався у 2012 р. (у розмірі 99,8 %).

Наказом також встановлено, що у зв'язку з відсутністю даних щодо вартості виконання послуг з експертної грошової оцінки земельних

ділянок центральному апарату ФДМУ необхідно керуватися відповідними примірними показниками звичайної ціни послуг, визначеними для м. Київ (у додатку 3).

Інформаційний лист ВГСУ від 08.02.2013 р. № 01-06/319/2013

ВГСУ роз'яснив деякі питання, пов'язані із запровадженням нової системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

Зокрема, ВГСУ зазначив, що в умовах встановлення нової системи державної реєстрації речових прав при необхідності з'ясування фактичних даних щодо прав власності, інших речових прав та їх обтяжень щодо нерухомого майна доцільно одночасно звертатися і до органів земельних ресурсів, і до підприємств БТІ з урахуванням їх компетенції та змісту даних, що з'ясовуються.

*Підготовлено компанією «ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ
адвокати аудитори податкові консультанти»*

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Реформування ринку електроенергетики в Україні (звіт)

5 березня 2013 р. у Києві в Дипломатичній академії України при Міністерстві закордонних справ України відбувся круглий стіл «Реформування ринку електроенергетики України», організований Громадською радою при МЗС України (Громадська рада при МЗС України є консультативно-дорадчим органом, утвореним з метою здійснення координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій із громадськістю з питань формування та реалізації державної політики у сфері зовнішніх зносин України. Співробітництво Міністерства закордонних справ України та громадських організацій дасть змогу ширше залучати громадськість країни до формування та реалізації державних рішень у зовнішньополітичній сфері) та Українським національним комітетом Міжнародної торгової палати (ICCUkraine) у рамках проекту GREENERGYinitiative за підтримки Міністерства закордонних справ України (ICCUkraine – Український національний комітет Міжнародної торгової палати створено в 1998 р., має 25 регіональних представництв в Україні. Міжнародна торгова палата, Світова організація бізнесу (ICC/WBO, штаб-квартира у Парижі) має найвищий дорадчий статус при ООН, користується вагомим впливом та активно співпрацює з МВФ, ОЕСР, СОТ, Світовим банком, Світовим економічним форумом у Давосі тощо. Членами ICC є тисячі провідних підприємств різних галузей, об'єднаних у мережу 93 Національних комітетів ICC. У складі ICCUkraine на постійній основі працює Комісія з питань «зеленої економіки» та екологічних інвестицій; у числі ініціативних

програм ICCUkraine – програма GREENERGYInitiative – «зелена економіка» для сталого розвитку).

Роботу круглого столу відкрили президент ICCUkraine, голова Громадської ради при МЗС України В. Щелкунов і перший заступник міністра закордонних справ України Р. Демченко.

Предметом обговорення став проект закону України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» (реєстр. № 10571 від 14.11.2012 р.), розроблений на виконання міжнародних зобов'язань України з приведення національного законодавства у відповідність до директив ЄС, згідно з Договором про заснування Енергетичного Співтовариства, що набрав чинності для України 2011 р.

Актуальність теми зумовлена тим, що прийняття Закону України «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» дасть змогу створити організаційні, правові та економічні основи функціонування лібералізованого ринку електричної енергії в Україні та сприятиме, зокрема:

- впровадженню повноцінного та конкурентного ринку електричної енергії;
- гарантуванню вільного вибору енергопостачальника споживачем;
- забезпеченню недискримінаційності доступу до магістральних і міждержавних та/або місцевих (локальних) електричних мереж;
- гарантуванню рівних можливостей доступу до ринку електричної енергії;
- формуванню економічно обґрунтованих тарифів на послуги суб'єктів ринку електричної енергії;
- стимулюванню інвестицій і поліпшенню фінансово-економічного стану підприємств, що працюють на ринку електричної енергії.

Перший заступник міністра закордонних справ України Р. Демченко, звертаючись до учасників круглого столу з вітальним словом, відзначив важливість проведення заходу, адже питання енергетики є на сьогодні одним із ключових пріоритетів зовнішньої політики України, зокрема у контексті інтеграції нашої держави у Європейське співтовариство.

Україна працює над питанням збільшення експорту електроенергії, заявив Р. Демченко. «Україна експортує електроенергію в Білорусь, Молдову, Польщу, Румунію, Росію, Словаччину та Угорщину. Порівняно з 2011 р., показник експорту в рейтингу зріс в 1,5 раза», – повідомив він під час круглого столу.

За його словами, українська сторона має намір докладати зусилля для зростання цього показника в майбутньому. «Природним є те, що послідовне збільшення експорту електроенергії є однією з основних цілей Енергетичної стратегії України на період до 2030 р.», – сказав Р. Демченко.

Він також нагадав, що у 2011 р. Україна приєдналася до Європейського Енергетичного Співтовариства (ЄЕС) і вживає всі заходи для адаптації національного законодавства до норм Євросоюзу. Зокрема, зазначив перший

заступник голови МЗС, на розгляд українського парламенту вже передано законопроект про основи формування ринку електроенергії в Україні.

Україна з 2010 р. нарощує експорт електроенергії в прикордонні з нею країни. Україна у 2012 р. збільшила експорт електроенергії на 51,5 % (на 3 млрд 312,3 млн кВт г), порівняно з 2011 р. до 9 млрд 745,3 млн кВт г.

У 2011 р. показник експорту становив 6,4 млрд кВт г, у 2010 – 4,2 млрд, у 2009 – 4,1 млрд кВт г, у 2008 – 7,9 млрд кВт г, у 2007 – 9,2 млрд кВт г, у 2006 – 10,4 млрд кВт г, у 2005 – 8,4 млрд кВт г.

У грошовому вираженні Україна у 2012 р. експортувала електроенергії на 574,8 млн дол., у тому числі в Білорусь на 231,4 млн дол., Угорщину – 224,3 млн дол., Румунію – 9,9 млн дол. і Словаччину – 5,8 млн дол., Польщу – 50,7 млн дол., Молдову – 52,7 млн дол.

Основним експортером української електроенергії у 2011–2012 рр. є компанії «ДПЕК Східенерго» і «ДПЕК Пауер Трейд». У 2013 р., як і в попередні два роки, ДПЕК отримав монопольне право експорту електроенергії в країни Європи.

У рамках круглого столу було обговорено також прогнозні зміни на ринку електроенергетики в разі прийняття законопроекту та їх впливу на подальший розвиток «зеленої енергетики». Крім того, було проаналізовано перебіг виконання зобов'язань України із приведення національного законодавства у відповідність до норм ЄС.

У заході взяли участь понад 100 учасників, зокрема представники МЗС, Міністерства енергетики та вугільної промисловості, Національного комітету Міжнародної торгової палати, Громадської ради при МЗС, Секретаріату Верховної Ради України, дипломатичних установ, акредитованих в Україні, бізнесових та експертних кіл, громадських організацій, ЗМІ.

Президент ICCUkraine, голова Громадської ради при МЗС України В. Щелкунов, коментуючи перспективи прийняття закону «Про засади функціонування ринку електричної енергії України», зазначив, що реформування ринку електроенергії є основним викликом для подальшого розвитку енергетичного сектору України та її інтеграції у європейський ринок енергії.

«Новий закон здатен створити прозорі умови для розвитку ринку електроенергії в Україні, забезпечити стабільність і послідовність державної політики у залученні інвестицій і сприяти зниженню залежності від імпорту енергоресурсів. Однак для цього в проекті закону “Про засади функціонування ринку електричної енергії України” має бути зафіксовано збалансований підхід до місцевої складової, повернуто погоджені раніше з учасниками ринку “зелені” тарифи, передбачено спрощення дозвільних процедур і впровадження єдиного вікна для інвестицій у відновлювальну енергетику, – вважає В. Щелкунов. – Такий підхід стане стимулом не лише для розвитку зеленої енергетики, реформування ринку електроенергії, а й розвитку національної енергетики в цілому».

Адже сьогодні Україна конкурує за інвестиції на глобальному ринку. Тому щоб бути конкурентоспроможною і досягти заявлених 11 % зеленої енергії в енергетичному балансі, держава має застосувати найкращі світові практики в енергетиці. Необхідно усунути наявні бар'єри у залученні інвестицій і створити правові умови для функціонування ринку енергії – стабільні й зрозумілі для його учасників.

На думку В. Щелкунова, упровадження передового європейського досвіду в організації ринку енергії не викликає питання про доцільність, натомість гостро ставить питання «коли»? Затвердження закону «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» пов'язане з виконанням зобов'язань України перед Енергетичним Співтовариством, але водночас затвердження цього закону відкриває можливість для подальшого розвитку внутрішнього ринку. «Перехід на балансуєчий ринок і ринок двосторонніх договорів – це абсолютно нові умови функціонування, що матимуть позитивний вплив на всіх учасників ринку електроенергії», – заявив президент ІССUkraine.

В. Щелкунов зазначив, що законопроект «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» – документ, якого чекали і в Україні, і за кордоном. Це один з основних нормативно-правових актів, які Україна має прийняти в рамках членства в Енергетичному Співтоваристві. Оскільки йдеться про нові засади функціонування ринку, дуже важливо, щоб цей процес супроводжував діалог влади та бізнесу. Такий підхід дасть змогу створити сприятливі умови для припливу інвестицій і розвитку галузі. Налагодження конструктивного діалогу влади та бізнесу є одним із пріоритетних завдань ІСС Ukraine.

Приватизація теплової генерації і обленерго позитивно позначилася на розвитку підприємств галузі України, заявив В. Щелкунов. «Приватні власники теплової генерації та енергопостачальних підприємств розуміють, що, тільки працюючи системно і використовуючи новітні технології та постійно проводячи модернізацію виробництва, можна добитися успіхів і вивести енергетику України з того занедбаного стану, у якому вона перебуває», – зазначив він.

Як позитивний приклад В. Щелкунов навів роботу підприємств енергохолдингу ДТЕК.

«ДТЕК реально багато працює на модернізації системи, підвищення енергоефективності підприємств шляхом залучення та вкладення інвестицій. Але за багато років проблем накопичилося стільки, що за один момент їх вирішити просто неможливо», – вважає він.

У 2013 р. ДТЕК Р. Ахметова має намір інвестувати в розвиток всіх своїх підприємств понад 1,3 млрд дол.

Віце-президент ІСС Ukraine з питань зеленої економіки, голова Комісії з зеленої економіки та екологічних інвестицій Д. Ревіна, коментуючи проект закону «Про засади функціонування ринку електричної енергії України», відзначила переваги запровадження в Україні єдиного ринку електроенергії, у рамках якого діятимуть такі елементи:

– ринок двосторонніх договорів – купівля-продаж електроенергії здійснюватиметься на умовах, що є предметом домовленостей сторін, і шляхом укладання двосторонніх договорів;

– ринок «на добу наперед» – купівля-продаж електроенергії здійснюватиметься через організовані торги на наступну добу, шляхом укладення угоди з оператором ринку;

– балансуєчий ринок – системний оператор здійснюватиме купівлю-продаж електроенергії шляхом відбору пропозицій від учасників ринку балансування;

– роздрібний ринок – купівля-продаж електроенергії здійснюватиметься від постачальників; кваліфіковані споживачі отримають змогу купувати електроенергію у незалежних або гарантованих постачальників (ціна визначатиметься договором), а некваліфіковані – лише у гарантованих, які не матимуть права відмовити у постачанні (ціна регулюватиметься органом державного регулювання);

– ринок допоміжних послуг;

– ринок доступу до пропускнуї спроможності міждержавних електричних мереж для учасників ринку балансування.

Д. Ревіна наголосила, що успіх реформування і розвитку українського сектору енергетики безпосередньо залежить від залучення інвестицій. Розвиток інвестиційних проєктів у енергетиці є також одним з головних завдань програми GREENERGY, ICCUkraine.

Довідково:

GREENERGYInitiative – програма і окремий напрям діяльності ICCUkraine, започаткований 2009 р., що має на меті сприяти розвитку зеленої економіки в Україні. Програма об'єднує та представляє інтереси бізнесу, що орієнтовані на «зелені» інвестиції/технології/енергію/проєкти, виступає платформою для державно-приватного партнерства й націлена на сталий розвиток України.

У рамках Програми GREENERGYInitiative реалізуються проєкти: зелена енергія, зелені будівлі, біопаливо та екотранспорт, чиста вода, управління відходами, сталі планування та управління земельними ресурсами.

Тому головне питання круглого столу: чи сприятиме схвалення законопроєкту та нових засад функціонування ринку подальшому залученню інвестицій? Після обміну думками впродовж двох тижнів акумулюють пропозиції бізнесу та експертів щодо доопрацювання законопроєкту й передадуть їх до органів державної влади, зазначила Д. Ревіна.

Прийняття законопроєкту «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» забезпечить можливість упровадження провідних механізмів функціонування ринку електроенергії, які використовуються у міжнародній практиці. Це забезпечить підвищення ефективності керування, удосконалення організаційно-правових та економічних засад ринку електроенергії, сприятиме підвищенню ефективності виробництва, передачі, розподілу й постачання електроенергії,

надійності постачання, створить передумови й підготує ринок електроенергії в Україні до більш конкурентноспроможного ринкового середовища, наголосила Д. Ревіна.

Раніше віце-президент ICCUkraine з питань зеленої економіки, беручи участь у тематичній конференції AdamSmithy, зазначила: «Програма ICC Україна GREENERGYInitiative об'єднує гравців ринку та представляє їхні інтереси.

Для компаній, зацікавлених у реалізації можливостей на українському ринку, а також для уряду в досягненні національних цілей з генерування зеленої енергії залишаються відкритими питання:

- чи буде затвердження цього закону фактично стимулювати подальший розвиток зеленої енергії;
- чи будуть нові засади функціонування ринку електроенергії зрозумілі для девелоперів, інвесторів, фінансових інституцій;
- чи будуть переконливими запроваджувані зелені тарифи, загалом, чи повірять у нові правила учасники ринку.

Лише схвальна відповідь на усі ці питання створить нову хвилю розвитку ринку».

На думку юриста CMS Cameron McKenna LLC В. Кольваха тарифи електроенергії для домогосподарств потрібно переглянути. На сьогодні регулятор електроенергії залежить від політичної волі держави, обласні енергокомпанії сьогодні більш конкурентноспроможні.

Найбільш популярна модель ринку електроенергії – це нерегулярна монополія. Оптовий ринок складається з біржі електроенергії. Відбуваються аукціон щодо потужності електромережі. Є також ринок додаткових послуг – доступ до потужностей ринку. На думку юриста В. Кольваха, законопроект «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» має зменшувати конкуренцію, забезпечувати прозорість облікування електроенергії та її публічність. Енергоринок в Україні має бути збалансований.

Нова модель ринку вимагає більшої відповідальності. Компанії мають працювати більш прозоро. Законопроект «Про засади функціонування ринку електричної енергії України» передбачено, що атомні станції повинні робити обов'язкові внески до стабілізаційного фонду. Ринок має бути незалежним від ринку електроенергії. Регулятор зобов'язаний забезпечувати постачання електроенергії. Ухвалені документи мають відповідати сучасним європейським вимогам, наголосив юрист В. Кольвах.

Підбиваючи підсумки круглого столу, народний депутат України О. Зарубінський акцентував увагу на доцільності розвитку зеленої енергетики в Україні.

Водночас Одеська область планує у 2013 р. залучити близько 4,6 млрд грн капітальних інвестицій за рахунок упровадження проектів альтернативної зеленої енергетики, повідомляє УНІАН з посиланням на прес-службу Одеської обласної державної адміністрації.

«За підсумками 2012 р. Одеська область посіла перше місце серед регіонів України за обсяг залучення капітальних інвестицій. Торік у розвиток альтернативної енергетики інвестори вклали 3,6 млрд грн. У цьому році ми плануємо залучити ще близько 4,5–4,6 млрд грн», – заявив заступник губернатора П. Хлицов.

За його словами, зокрема, у 2013 р. заплановано завершення будівництва двох сонячних електростанцій, розташованих у південних районах, а також зведення ще п'яти нових електростанцій на півночі області. Віце-губернатор додав, що це дасть позитивний ефект для розвитку галузі завдяки створенню робочих місць, а також за рахунок надходжень від сплати за оренду землі.

Як стверджує П. Хлицов, від упровадження технологій альтернативної енергетики в регіоні вже є позитивний ефект – крім істотної економії ресурсів енергопостачання, забезпечено стабільне надходження коштів до місцевих бюджетів від плати за оренду землі. «Хочу сказати, що сонячна енергетика вже дала додатковий ефект – близько 6 млн орендної плати на рік надходить до бюджетів сільських і районних рад. Планується збільшення цієї цифри ще в півтора-два рази», – зазначив він.

Раніше повідомлялося, що в Німеччині переконані, що Україна має великий потенціал для розвитку відновлюваних джерел енергії.

Україна зайняла 29-те місце в рейтингу країн щодо привабливості країн для інвестицій у відновлювальну енергетику.

***

Развитие альтернативной энергетики «будет играть в долгую» и обеспечит экономическую безопасность страны.

Об этом заявил учредитель компании Research & Branding Group Е. Копатько во время пресс-конференции на тему: «Кампания по дискредитации Украины: борьба за ресурсы?», которая состоялась в медиа-холле информационного агентства УНН.

По его мнению, необходимо выделить три важных этапа. «Первое – принципиальные стратегические договоренности с Россией по энергоресурсам на основе взаимного компромисса. По-другому не получится», – отметил эксперт.

«Второе, – по мнению Е. Копатько, – усилие по энергосбережению, которое снизит нагрузку на бюджет, в результате чего мы будем меньше платить за газ.

И третье – это развитие зеленой энергетики, альтернативной энергетики, потому что это инфраструктурные аспекты, долгосрочные проекты, которые обеспечат экономическую безопасность страны, во всяком случае, снизят риски».

Эксперт полагает, что «комбинация из трех позиций очень важна для страны и по силам политическому руководству».

Исполнительный директор Фонда Блейзера О. Устенко, руководствуясь оценками Национальной академии наук Украины, в свою очередь отметил, что, «если бы мы развивали солнечную энергетику на таком же уровне, на

котором развивают ее европейские государства, мы бы смогли совершенно свободно сэкономить порядка 5 млрд, а это составляет около 20 % от нашей потребности».

Реформування ринку електроенергетики в Україні

У України є шанс зайняти ту нішу на ринку відновлюваної енергетики, котра звільнилась в зв'язі з затримкою розвитку галузі в Єврозоні і США.

Наряду с процессами структурирования уже развитых рынков возобновляемой энергетики, главным образом стран Еврозоны, происходит перераспределение инвестиций на новые рынки. Таким образом, у нашей страны есть шанс занять ту нишу, которая освободилась в связи с замедлением развития отрасли в Еврозоне и США, считает эксперт АВЭ «Альтернатива» В. Мурашкин.

По его словам, вступив в Европейское Энергетическое Сообщество, Украина сделала свой политический выбор в пользу возобновляемых источников энергии. «Крупные промышленные электростанции были первыми, не только подтвердив, что это возможно, но и продемонстрировав успешный опыт», – отметил В. Мурашкин.

По словам эксперта, в ближайшие годы Украину может ожидать всплеск проектов строительства именно малых крышных солнечных установок. «Теперь на пути достижения амбициозных целей очень важно создать четкие правила игры на рынке, наладить механизмы работы и взаимодействия в рамках законодательных норм на практике, в реальных проектах и заручиться поддержкой населения. Именно таким образом двигается вперед Европа, превосходя поставленные цели и ломая мифы и стереотипы», – подытожил В. Мурашкин.

В 2012 г., по данным НЭК «Укрэнерго», в Украине введено в эксплуатацию солнечные электростанции суммарной мощностью 130,3 МВт, что увеличило общую мощность солнечных электростанций Украины до 317,8 МВт.

В ближайшие несколько лет в Украине планируется введение, кроме ныне действующих, 300 МВт новых мощностей в солнечной энергетике, в частности в Новой Каховке, в Одесской области, Херсонской, Николаевской, Винницкой и Кировоградской областях (*Украина может стать лидером в альтернативной энергетике // Строительный мир (<http://stroymir.com.ua/index.php?page=news&id=9643>). – 2013. – 28.02*).

***

Компания ДТЭК планирует инвестировать около 17 млн грн в регионы, расположенные возле собственных ветряных электростанций, до 2016 г.

Об этом на IV ежегодной энергетической конференции Института Адама Смита сообщил директор компании «Винд Пауэр» Г. Айнбиндер. «Общие инвестиции, которые мы планируем вложить в регионы присутствия наших станций на протяжении ближайших трех лет, составят более 17 млн грн», – сказал он.

Г. Айнбиндер добавил, что в регион присутствия Ботиевской ВЭС (Приазовский район Запорожской области) инвестиции составят около 6,4 млн грн (из них в 2013 г. около 3 млн грн), Приморской ВЭС (Приморский район Запорожской области) – 6,4 млн грн (из них в 2013 г. 425 тыс. грн), Бердянской ВЭС (Бердянский район Запорожской области) – 4,8 млн грн (из них в 2013 г. 400 тыс. грн).

Как сообщало агентство, ДТЭК управляет энергетическими активами System Capital Management (Донецк). 100 % акций SCM принадлежит бизнесмену Р. Ахметову (*Источник: Українські Новини. ДТЭК планирует инвестировать 17 млн грн в регионы со своими «ветряками» // Новости Донбасса (<http://novosti.dn.ua/details/197243>). – 2013. – 28.02*).

***

Законодательное требование локализации производства оборудования для возобновляемой энергетики в Украине позволит развить сопряженные отрасли и стимулирует экономику страны в целом.

Соответствующее мнение высказал директор АБВ в Украине Д. Жданов в ходе IV Международной энергетической конференции Института Адама Смита «Украинский энергетический форум» в Киеве 28 февраля.

«Стимулирование активности отрасли, связанной со строительством и эксплуатацией ветроустановок в Украине, безусловно, является положительным эффектом для экономики страны в целом», – сказал он.

Д. Жданов напомнил, что запорожское ООО «Инфоком Лтд» с использованием решений АБВ локализовало производство инверторных подстанций, систем мониторинга, диспетчеризации, метеорологических комплексов и другого оборудования для объектов солнечной энергетики.

В свою очередь директор ООО «Винд Пауэр» Г. Айнбиндер отметил, что крупнейший вертикально интегрированный энергохолдинг Украины ДТЭК ведет переговоры с рядом мировых производителей ветроустановок о локализации их производства в Украине.

Как сообщалось, различные механизмы стимулирования локализации производства комплектующих и оборудования для альтернативной энергетики применяются в ЕС, США, Канаде, Бразилии, Аргентине, Китае, Южной Африке и других странах. В некоторых государствах продавать по

«зеленим» тарифам можна тільки електроенергію, вироблену електростанціями, побудованими з використанням місцевих комплектуючих і обладнання. Другі країни практикують більш високі закупочні тарифи на таку електроенергію.

Деякі держави, зокрема США і Бразилія, з метою розвитку внутрішнього виробництва обладнання для альтернативної енергетики вводять імпортні податки, зокрема захисні, на відповідне обладнання.

Українські підприємства виробляють матеріали і обладнання для відновлюваної енергетики. Зокрема, «Фурлендер Вінд Технолоджи» виготовляє вітроустановки МВт-ного класу, АО «Завод напівпровідників» (Запоріжжя) виготовляє полікремній – основне сировину для фотоелектричних модулів, АО «Пиллар», ООО «Пролог Семікор», ООО «Сілікон» вирощують слитки полікремнію, режуть їх на пластини, АО «Квазар» виробляє фотоелементи і здійснює збірку сонячних батарей (*Требование местной составляющей для возобновляемой энергетики положительно повлияет на экономику Украины // Интерфакс-Украина (<http://interfax.com.ua/news/economic/142697.html#.US86S6C3IJE>). – 2013. – 28.02).*

***

Найбільший приватний український енергетичний холдинг ДТЕК, контрольований бізнесменом Р. Ахметовим, у 2012 р. порівняно з 2011 р. збільшив виробництво електроенергії на 55,8 % – до 51,383 млрд кВт г. з 32,98 млрд кВт г. у 2011 р., повідомили в компанії.

У компанії зазначили, що енергопостачальні підприємства ДТЕК у 2012 р. збільшили закупівлю електроенергії на ОПЕ (оптовий ринок електроенергії) у 3,83 рази до 53,918 млрд кВт г., тоді як за підсумками 2011 р. закупівля в ОПЕ становила 14,066 млрд кВт г.

До того ж у компанії повідомили, що в 2012 р. експорт електроенергії збільшився на 90,6 % – до 9,707 млрд кВт г.

Згідно з повідомленням, основними факторами, які забезпечили зростання виробництва, виступило придбання нових підприємств – до складу компанії увійшли три ТЕС «ДТЕК Західенерго», а також дві теплоелектроцентралі ПАТ «Київенерго» і Миронівська ТЕС у складі ДТЕК «Донецькобленерго», а також збільшення експорту електроенергії, що призвело до зростання обсягів її виробництва, передусім на ДТЕК Добротвірської ТЕС і ДПЕК Бурштинської ТЕС.

У компанії також зазначили, що експорт електроенергії в 2012 р. подвоївся завдяки безперервним постачанням електроенергії в Білорусь протягом усього періоду і збільшення обсягу поставок електроенергії до країн ЄС.

Як раніше повідомляв УНІАН, ДТЕК має намір інвестувати до кінця 2018 р. 23,3 млрд грн у модернізацію теплових електростанцій. Модернізація

пройде на всіх дев'яти ТЕС, що входять до складу ДТЕК «Західенерго», ДТЕК «Східенерго» і ДТЕК «Дніпроенерго».

У вугільний сегмент ДТЕК входять ДТЕК «Павлоградвугілля» (об'єднує 10 шахт), ДТЕК «Добропіллявугілля» (п'ять шахт), ДТЕК «Шахта “Комсомолец Донбасу”», ДТЕК «Ровенькіантрацит» (шість шахт і три збагачувальні фабрики), ДТЕК «Свердловантрацит» (п'ять шахт і три збагачувальні фабрики), «Шахта “Білозерська”» і п'ять збагачувальних фабрик.

Сегмент генерації представлений «Східенерго», ДТЕК «Західенерго» і ДТЕК «Дніпроенерго».

Компанія «Сервіс-Інвест», ДТЕК «ПЕМ-Енерговугілля», ДТЕК «Донецькобленерго» і ПАТ «Дніпрообленерго» представляють сегмент передавання і продажу електроенергії.

До складу ДТЕК входить «Київенерго», яке генерує і постачає теплову та електричну енергію в Києві.

ДТЕК – найбільша приватна вертикально-інтегрована енергетична компанія України, входить до складу фінансово-промислової групи «Систем Кепітал Менеджмент» (*Ахметов збільшив виробництво електроенергії // УНІАН-Економіка* (<http://economics.unian.net/ukr/news/159168-ahmetov-zbilshiv-virobnitstvo-elektroenergiji.html>). – 2013. – 28.02).

***

Екс-міністр ЖКХ А. Кучеренко вважає, що для модернізації київських теплових і електричних мереж краще всього привертати кошти у міжнародних фінансових інститутах, які могли б видати їх на максимальний термін і за низьким відсотком.

«Для таких серйозних інфраструктурних проєктів, як модернізація київських теплових мереж, це єдиний, пощастить, спосіб знайти гроші. Щодо, якщо джерело фінансування буде в формі міжнародних позичок за низьким відсотком, це можна тільки привітати», – сказав А. Кучеренко.

По його словам модернізувати Київенерго, безумовно, потрібно, але, на жаль, держава не розуміє потреб цієї компанії, а сьогоднішні тарифи на електроенергію і теплоснабження не дозволяють розвиватися цій компанії, підкреслює експерт. «Щодо заявлені плани по інвестиціям в 450 млн грн можна тільки привітати», – заявив А. Кучеренко.

Раніше в Київенерго заявили, що для забезпечення стабільного електро- і теплоснабження столиці в 2013 г. компанія направит на технічне переобладнання ТЕС № 5 і № 6, а також модернізацію і реконструкцію електричних мереж і підстанцій різного класу напруги рекордну суму – 450 млн грн.

Інвестиції в розвиток Київенерго допомагає привертати основний акціонер – компанія ДТЭК. В 2013 г. ДТЭК планує інвестувати в модернізацію всіх своїх підприємств близько 6 млрд, включаючи Київенерго.

На столичной ТЭЦ-5 в 2013 г. стартует мегапроект по установке современного электротехнического оборудования КРУЭ-330 (комплектное распределительное устройство элегазовое) производства АВВ (Швейцария). Аналог КРУЭ-330 установлен в Украине только на Днестровской гидроаккумулирующей электростанции (ДГАЭС). В тепловой генерации конструкции такой сложности и технологий будут применяться впервые (*Средства на модернизацию энергосистемы Киева лучше брать в международных банках – эксперт // Главред (ed.info/ekonomika/sredstva-na-modernizaciyu-energositemy-kieva-luchshe-brat-v-mezhdunarodnyh-bankah-ekspert-244406.html)*). – 2013. – 28.02).

***

Возраст более половины электрических и тепловых сетей столицы составляет около 25 лет.

Более половины коммунальных сетей в Киеве имеют срок работы около 25 лет и требуют срочной модернизации. И привлечение средств частных инвесторов является самым реальным способом финансирования. Такое мнение высказал директор Института энергетических стратегий Д. Марунич, комментируя планы Киевэнерго инвестировать 450 млн грн в реконструкцию тепловых и электрических сетей.

Эксперт подчеркнул, что Киев остро нуждается в деньгах на реконструкцию электрических сетей. «Та же ситуация и с ТЭЦ, они вообще уже работают по 35–40 лет, что в принципе никуда не годится. Чтобы остановить старение, нужно ежегодно менять по двести километров теплосетей в течение десяти лет», – говорит Д. Марунич.

Он добавил, что сегодня тариф на тепловую энергию не покрывает и 60 % затрат, и без увеличения тарифов провести полноценную реконструкцию сетей невозможно. При этом нет возможности привлечь средства за счет госбюджета. «Горбюджет за последние пять лет не выделил ни копейки средств для модернизации тепловых сетей», – говорит директор Института энергетических стратегий.

Реконструкцию нужно начинать уже сегодня, констатирует Д. Марунич. И привлечение финансирования на международных рынках он считает самым реальным способом найти деньги на модернизацию тепловой и энергетической систем столицы.

Напомним, в 2013 г. Киевэнерго направит 450 млн грн на техническое переоснащение теплоэлектроцентралей № 5 и № 6, а также модернизацию и реконструкцию электрических сетей и подстанций разного класса напряжения. Инвестиции в развитие Киевэнерго являются частью программы основного акционера – компании ДТЭК бизнесмена Р. Ахметова по модернизации предприятий, в 2013 г. на эти цели будет направлено около 1,6 млрд дол. (*Киеву срочно нужны деньги на ремонт энергосетей, – эксперт // Liga.net (http://biz.liga.net/all/tek/novosti/2438991-kievu-srochno-nuzhny-dengi-na-remont-energosity-ekspert.htm)*). – 2013. – 28.02).

***

Луганское областное отделение Антимонопольного комитета оштрафовало компанию «Луганское энергетическое объединение» на 68 тыс. грн за злоупотребление монопольным положением.

Об этом говорится в сообщении пресс-службы областного отделения АМКУ.

По данным ведомства, компания установила нормативно не предусмотренные дополнительные требования в технических условиях на подключение потребителей к собственным электросетям.

Как сообщалось ранее, ЛЭО владеет бизнесмен К. Григоришин (группа компаний «Энергетический стандарт») (*Источник: Українські Новини. Антимонопольний комітет оштрафував «Луганське енергетичне об'єднання» на 68 тис. гривень // Новини Донбасу (<http://novosti.dn.ua/details/197249/>). – 2013. – 28.02).*

***

Госпредприятие «НАЭК «Энергоатом» отобрало государственный Ощадбанк (Киев) для привлечения возобновляемой кредитной линии с лимитом 250 млн грн.

Согласно объявлению «Энергоатома» в «Вестнике государственных закупок», дата акцепта кредитов Укрэксимбанка – 27 февраля 2013 г. Конечный срок заключения договора между сторонами – 29 марта.

Кредитные средства планируется привлечь сроком на один год с момента подписания кредитного соглашения.

Стоимость обслуживания линии Ощадбанка составит 49,863 млн грн (без НДС) или 20 % годовых.

В тендере также участвовали Альфа-Банк (Киев), который был готов предоставить НАЭК 250 млн грн под 24,5 % годовых.

«Энергоатом» является оператором всех четырех действующих АЭС Украины. Эксплуатирует 15 энергоблоков, оснащенных водо-водяными энергетическими реакторами общей установленной электрической мощностью 13,835 ГВт.

Ощадбанк основан в 1991 г. Все его акции принадлежат государству. Согласно данным Нацбанка Украины, на 1 октября 2012 г. по размеру общих активов Ощадбанк занимал второе место (86,474 млрд грн) среди 175 действовавших в стране банков (*«Энергоатом» привлечет у Ощадбанка 250 млн грн. // Интерфакс-Украина (<http://interfax.com.ua/news/economic/143285.html#.UTSxGaC3lJE>). – 2013. – 4.03).*

***

Кабинет Министров Украины решил выставить на приватизацию все принадлежащие государству акции шести энергоснабжающих компаний.

Соответствующее решение закреплено правительственным постановлением № 96-р от 18 февраля 2013 г.

Согласно документу, на аукцион будут выставлены все 46 % акций «Черкасыоблэнерго», которыми напрямую владеет государство, блокпакет в госсобственности оставаться не будет. Кроме того, продаже подлежит 25-процентный пакет акций «Черкасыоблэнерго», принадлежащий подконтрольному государству ЗАО «УкрЭСКО».

По решению правительства, на аукцион будет выставлено также 70 % акций «Николаевоблэнерго» (ранее планировалось 45 %), 70,1 % «Хмельницоблэнерго» (ранее планировалось 45,01 %), 55 % «Тернопольоблэнерго» (ранее планировалось 25,99), 65 % «Харьковоблэнерго» и 60,25 % «Запорижжяоблэнерго».

Кроме того, Кабинет Министров постановлением № 126 от 18 февраля решил передать от НАК «Энергетическая компания Украина» к ФГИ все оставшиеся в госсобственности акции указанных облэнерго.

Как сообщалось, в конце 2012 г. глава ФГИ А. Рябченко прогнозировал, что от приватизации этих шести облэнерго планируется выручить порядка 1,5–2 млрд грн (*Кабмин продаст акции 6 облэнерго, в том числе и в Запорожье // 061.ua (<http://www.061.ua/article/282262>). – 2013. – 4.03*).

***

Харьковский завод «Турбоатом» продал рабочее колесо гидротурбины для Киевской ГЭС за 10 млн грн.

Об этом сообщили в пресс-службе предприятия.

В феврале 2013 г. ОАО «Турбоатом» испытало оборудование. Все контролируемые параметры соответствуют требованиям, о чём подписан соответствующий акт сдачи-приёмки. Рабочее колесо и механизмы турбины на сумму около 10 млн грн отгружены на станцию.

На Киевской ГЭС осуществляется модернизация горизонтальной капсульной гидротурбины с установкой нового рабочего колеса и направляющего аппарата. Специалисты «Турбоатома» разработали новое поворотно-лопастное рабочее колесо диаметром 6 м с обновлённой лопастной системой и оснастили направляющий аппарат новыми лопатками с улучшенным профилем.

После реконструкции расчетная мощность гидроагрегата возрастёт с 19,2 МВт до 21 МВт, а максимальная повысится до 23 МВт, КПД увеличится до 4 %, также повысится экологическая безопасность и срок службы турбины.

Это последний гидроагрегат Киевской ГЭС, который модернизировало предприятие. Всего за 15 лет на Киевской ГЭС завод осуществил модернизацию 20 агрегатов единичной мощностью 19 МВт, пуск первого состоялся в 1998 г.

Напомним, что в 2012 г. чистая прибыль харьковского завода «Турбоатом» составила 308,9 млн грн. Доход от реализации продукции в 2012 г. составил 1405 млн грн, при этом 60 % продукции уходило на экспорт.

Общая сумма средств, перечисленная ОАО «Турбоатом» в государственный и местный бюджеты в виде налогов, сборов, дивидендов и единого социального взноса, составила 365,7 млн. грн (*Турбоатом продал колесо за десять миллионов // Городской дозор* (<http://dozor.kharkov.ua/news/economy/1137134.html>). – 2013. – 4.03).

***

Европейское энергетическое сообщество считает, что украинские аукционы по экспорту электроэнергии не соответствуют его требованиям.

«Мнение секретариата – правила аукционов по распределению пропускной способности межгосударственных электросетей между Украиной и ее западными соседями, Молдовой, а также их практическое применение системным оператором, не соответствуют требованиям Энергетического сообщества», – отмечается в открытом письме Энергетического сообщества к Украине, которое опубликовано на сайте сообщества 26 февраля.

У организации есть ряд замечаний к требованиям, предъявляемых Украиной к участникам аукциона по доступу к межгосударственным линиям электропередачи.

Систему распределения пропускной способности электросетей Украины рекомендовано привести в соответствие с правилами Энергетического сообщества до 26 апреля.

Напомним, экспортом электроэнергии в Европу в 2013 г. занимается группа ДТЭК Р. Ахметова. В ноябре она без конкуренции купила у «Укрэнерго» мощность 1,6 ГВт за 420 тыс. грн. В 2012 г. ДТЭК поставил на экспорт 9,7 млрд кВт-час электроэнергии (*Источник: Українські новини. Энергетическое сообщество недоволено украинскими аукционами // Левый берег* (http://economics.lb.ua/trades/2013/03/04/191482_energeticheskoe_soobshchestvo.html). – 2013. – 4.03).

***

4 марта возобновили работу крупнейшие украинские электрометаллургические заводы: ОАО «Стахановский завод ферросплавов» и ОАО «Запорожский завод ферросплавов».

Об этом ИА «МОСТ-ДНЕПР» сообщили в пресс-службе Кабмина.

Во исполнение поручения Президента Украины в феврале 2013 г. Кабинет Министров Украины и электрометаллургические предприятия подписали Меморандум о взаимопонимании. Главной целью Меморандума является обеспечение стабильного развития предприятий отечественного электрометаллургического комплекса.

«Это Меморандум партнерства, когда обязательства сторон взаимны. Правительство по поручению Президента пошло навстречу предприятиям, обеспечив им возможность покупать электроэнергию по специальной цене, а Стахановский и Запорожский ферросплавные заводы, в свою очередь,

обязались сохранять рабочие места, повышать зарплаты и привлечь значительные инвестиции для энергоэффективной модернизации производства», – заявил Премьер-министр Украины Н. Азаров.

Согласно Меморандуму, предприятия обязуются обеспечить инвестиции на техническое перевооружение и модернизацию электрометаллургических предприятий, в частности направленных на сокращение энергопотребления и улучшения экологических показателей производства, предусматривать снижение в течение года удельных расходов электроэнергии на производство единицы основной товарной продукции минимум на 2 % по сравнению с фактическими среднемесячными данными 2011 г.

При этом предприятия обязуются обеспечить общее потребление электроэнергии на технологические нужды металлургического производства в период действия Меморандума в объемах не менее 900 млн кВт / час. – На ОАО «Стахановский завод ферросплавов» и 1500 млн кВт / ч – на ПАО «Запорожский завод ферросплавов».

Предприятия берут на себя ряд социальных обязательств: восстановить рабочие места, не иметь задолженности по зарплате и обеспечить ее повышения.

Со своей стороны правительство обязуется предоставить электрометаллургическим предприятиям, которые отвечают критериям, упомянутым в Меморандуме, на период до 31 декабря 2013 г. право закупать электроэнергию для технологических нужд металлургического производства на оптовом рынке электроэнергии Украины по оптовой рыночной цене без начислений (*В Украине начали работу два крупнейших электрометаллургических предприятия // Мост-Днепр (http://most-dnepr.info/news/society/v_ukraine_nachali_rabotu_dva_krupnejshih_jelektrometallurgicheskikh_predprijatija.htm). – 2013. – 4.03*).

***

На розвиток альтернативної енергетики Північно-Західного Причорномор'я (будівництво семи сонячних електростанцій) цьогоріч буде спрямовано близько 4,6 млрд грн капітальних інвестицій.

Близько 4,6 млрд грн капітальних інвестицій планується залучити у 2013 р. до Одеської області завдяки впровадженню проектів альтернативної енергетики. Про це «Україні Комунальній» повідомили в прес-службі Одеської ОДА.

«За підсумками 2012 р. Одеська область посіла перше місце серед областей України за обсягами залучення капітальних інвестицій у розвиток альтернативної енергетики, куди інвестори спрямували 3,6 млрд грн. Цього року планується залучити ще близько 4,5–4,6 млрд грн на закінчення будівництва двох сонячних електростанцій, розташованих у південних районах, а також будівництво ще п'яти нових електростанцій на півночі області. Це дасть позитивний ефект для розвитку регіону завдяки створенню нових робочих місць, а також за рахунок надходжень від сплати за оренду землі», – зазначив заступник голови ОДА, керівник апарату П. Хлищов.

За його словами, позитивний ефект для розвитку Одеської області впровадження технологій альтернативної енергетики вже дало – окрім суттєвої економії ресурсів енергопостачання, забезпечено стабільне надходження коштів до місцевих бюджетів від сплати за оренду землі.

«Хочу сказати, що сонячна енергетика вже дала додатковий ефект – близько 6 мільйонів орендної плати на рік надходить до бюджетів сільських і районних рад. Планується збільшення цієї цифри ще в півтора-два рази», – зазначив П. Хлицов (*К. Ляшевська. Альтернативній енергетиці Причорномор'я лімітовано кап інвестиції // Україна комунальна (http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/alternativnj-jenergetic-prichornomorja-lmtovano-kapnvesticji-31985). – 2013. – 6.03).*

***

Мировая энергетика оказалась на перепутье: два главных тренда последних лет – сланцевый газ и возобновляемые источники энергии – могут начать конкурировать между собой.

«Сланцевый бум», предрекаемый мировыми нефтегазодобывающими компаниями, может привести к снижению привлекательности инвестирования в зеленый сектор энергетики, предупреждает в своем отчете компания Ernst & Young, пишет Дело.UA.

Активное развитие добычи нетрадиционных углеводородов, по прогнозам Международного энергетического агентства, может снизить спрос на «зеленую» энергетику на 5 % во всем мире и на 10 % в США. Соперничество между двумя главными энерготрендами становится уже заметным: например, в вопросе государственной поддержки развития сетевой инфраструктуры. Частные инвесторы в США уже предпочитают более прибыльный сланцевый газ «альтернативке» за счет быстрой капитализации и экономии на региональном квотировании выбросов парниковых газов. Если национальные правительства ослабят поддержку альтернативной энергетики, добыча сланцевого газа еще сильнее повлияет на рынок возобновляемых источников энергии.

Однако благоприятные условия для развития добычи нетрадиционного газа наблюдаются пока только в США – низкая себестоимость добычи углеводородов и поддержка со стороны государства и частных предпринимателей может со временем вывести Штаты в лидеры списка нефтегазовых стран. На евразийском континенте дела обстоят не так радужно: действующее во Франции атомное лобби и протесты экологов, большие затраты на разработку месторождений в Великобритании и нехватка водных ресурсов в районах залегания газоносных пород в Китае несколько тормозят «сланцевый бум». Но международные компании ищут обходные пути, разрабатывая новые методы добычи нетрадиционных углеводородов и приспособливая их к конкретной территории.

На европейский газовый рынок сланцевый газ пока не оказывает существенного влияния, поскольку Польша и Украина, на которых возлагают большие надежды, пока не могут дать подтверждения о наличии больших

залежей ценного топлива. Однако благодаря снижению потребности США в импорте газа, часть поставок из ближневосточных стран была перенаправлена на рынок Европы.

Но сланцевый газ – не единственная проблема энергетики из возобновляемых источников. Государственные программы субсидирования и поддержки развития «альтернативки» сокращаются, еврокомиссар по энергетике Г. Эттингер уже рекомендовал Германии установить квоты или лимиты на поддержку возобновляемых источников, а Испания ввела энергетический налог, чтобы компенсировать затраты на стимулирование альтернативной энергетики.

Пояса потуже затягивает не только Европа. В Японии, где интерес к возобновляемым источникам возрос после отказа от атомной энергетики, специальные тарифы с апреля снизятся на 10 %. В то же время Китай, ставший лидером по объему вложений в альтернативную энергетику в 2012 г., продолжает тратить немалые средства на развитие «зеленого» сектора энергетики. Малые и средние проекты, такие как развитие мусоропереработки и производства энергии из биомассы, не имеют высокой успешности, уступив солнечной и ветровой энергии.

Но прогноз МЭА все же оптимистичен для сторонников обоих сценариев развития энергетики: доля природного газа в энергобалансе к 2035 г. возрастет с 21 % до 25 %, а нефть и уголь будут использоваться все меньше. Альтернативная же энергетика также увеличит свое присутствие в «энергетическом пироге» – ее доля достигнет 18 % к 2035 г. против 13 % (*Источник: Дело.UA. Сланцевый газ снижает интерес к зеленой энергетике // Инвестгазета (http://www.investgazeta.net/ekonomika/slancevyj-gaz-snizhaet-interes-k-eelenoj-163793/). – 2013. – 6.03).*

***

К маю 2013 г. «Крымэнерго» планирует выполнить реконструкцию одного из ключевых объектов энергосистемы автономии – подстанции «Жаворонок», которая служит источником электроснабжения для насосной станции Межгорного узла и двух насосных Сакского управления оросительных систем, обеспечивающих водой жителей Симферополя, некоторых районов Севастополя, Евпатории и Сак.

Об этом сообщает пресс-служба ДТЭК «Крымэнерго».

Как поясняют в компании, реконструкция электроподстанции будет проводиться по специально разработанной схеме, чтобы не прекращать водоснабжение потребителей.

По данным «Крымэнерго», работы займут два месяца. Модернизация подстанции обойдется в 17 млн грн (***«Крымэнерго» планирует реконструкцию одной из главных подстанций Крыма // Новости Крыма (http://news.allcrimea.net/news/2013/3/11/1363004100). – 2013. – 11.03).***

***

Статья В. Купного, март 2013 г.

ЧАЭС: надо пересматривать затраты и сроки

Об авторе: Купный Валентин Ипполитович, в 1963–1985 гг. – старший инженер, заместитель начальника смены, заместитель начальника технологического цеха, заместитель начальника реакторно-турбинного цеха, заместитель главного инженера, главный инженер Белоярской АЭС; с 1985 г. – заместитель генерального директора Чернобыльской АЭС по объекту «Укрытие». Директор «Укрытия» в 1995 – 2002 г.

Последние события на ЧАЭС вызвали дискуссию в профессиональной среде. Продолжу полемику в контексте двух взаимосвязанных, на мой взгляд, фактов. Первый – это частичное разрушение строительных конструкций машинного зала IV блока ЧАЭС. И второй – обнародование двух документов для публичного обсуждения на сайте Государственного агентства Украины по управлению зоны отчуждения 28 февраля этого года:

– Отчета о выполнении в 2012 г. задач и мероприятий Общегосударственной целевой экологической программы обращения с радиоактивными отходами;

– Отчета о выполнении в 2012 г. задач и мероприятий Общегосударственной программы снятия с эксплуатации Чернобыльской АЭС и преобразовании объекта «Укрытие» в экологически безопасную систему.

Как известно, 12 февраля 2013 г. произошло частичное обрушение строительных конструкций машзала ОУ ЧАЭС, что в очередной (не последний) раз привлекло к проблематике Чернобыля повышенное внимание общественности и частичное внимание власти, которая оказалась вынуждена хоть как-то реагировать.

Информационный шум успешно похоронил суть проблемы и нивелировал необходимость внести коррективы в планы работ на площадке Чернобыльской АЭС. Событие 12 февраля стало уже вторым предупреждением после выявленной 11–13 июля прошлого года трещины в опорных конструкциях новой вентиляционной трубы (НВТ) объекта «Укрытие».

По первому событию до сих пор нет официальной информации о причинах появления этих трещин. Нет и заключения о работоспособности опорной конструкции. А ведь прошлым летом тоже был интерес к проблеме. Прошло всего полгода – и тишина. Убежден, что февральское событие ожидает в скором времени та же судьба.

Что же произошло 12 февраля, и как с этим бороться?

Цитата из Регламента ОУ (1Р-ОУ): «Строительные конструкции ОУ (локализирующее сооружение), которые выполняют функцию основного физического барьера на пути распространения радиоактивности в окружающую среду, не соответствуют требованиям нормативных документов по безопасности в части механической стойкости, структурной целостности и конструкционной надежности и имеют

неопределенный срок эксплуатации». Т. е. с 1986 г. специалистам была понятна «надежность» строительных конструкций ОУ и необходимость их укрепления (стабилизации). Выполнение стабилизационных работ было включено в объем финансирования SIP и этим же планом предписывалось оптимизировать перечень стабилизируемых строительных конструкций исходя из: а) снижения дозовых затрат; б) расчетного срока стабилизации 2005 г. – год ввода нового конфаймента (НБК).

Таким образом, в связи с задержками строительства НБК и неясностью со сроками его ввода (до сих пор отсутствует проект) перед лицами, принимающими решение, опять стоит вопрос про объемы и сроки стабилизации строительных конструкций, которые не дождутся НБК. Только теперь нужно учесть, что эти работы будут финансироваться из бюджета Украины, а не из Чернобыльского фонда «Укрытие». Необходимо принимать решение не о том, как залатать дыру в кровле машзала, а о том, что делать с «Укрытием» в ожидании завершения работ по НБК.

Аналогичная ситуация с обнародованием двух отчетов по основной деятельности агентства в зоне отчуждения, хотя сам факт их опубликования стоит приветствовать.

Обратим внимание на Отчет о выполнении в 2012 г. задач и мероприятий Общегосударственной программы снятия с эксплуатации Чернобыльской АЭС и преобразовании объекта «Укрытие» в экологически безопасную систему. К документу есть ряд замечаний.

Во-первых, Программа принята на 2009–2012 гг. (закон Украины № 3960-VI в редакции от 21.10.2011 г.) и поэтому логично было бы отчитаться о выполнении Программы в целом.

Во-вторых, финансирование в 2012 г. должно было составить 1 171,3 млн грн из Госбюджета плюс грантовые суммы из Чернобыльского фонда «Укрытие» (ЧФУ). Однако по факту из Госбюджета профинансировано только 731,9 млн грн (62,5 %), тогда как из ЧФУ оплачены все фактически выполненные работы по ОУ из ЧФУ.

Для того чтобы оценить сам ход выполнения мероприятий стоит сравнить ожидаемые результаты в 2012 г., прописанные в Программе с итогами года. Программой планировалось: ввод в эксплуатацию конфаймента над объектом «Укрытие», ввод в эксплуатацию нового хранилища отработанного ядерного топлива, прекратить эксплуатацию первых трех блоков, создать эффективную систему обращения с РАО ЧАЭС.

Видим, что выполнение Программы в 2009–2012 гг. полностью провалено, ни одно из заданий не выполнено. Причем в большинстве свое по вине чиновников, причастных к Программе. В качестве примера напомним, что при корректировке Программы в октябре 2011 г. был оставлен 2012 г. как год ввода в эксплуатацию НБК и ХОЯТ-2.

Во-первых, провести независимый (от чиновников) анализ причин срыва всех сроков по вводу в эксплуатацию НБК. Проекта до сих пор нет и разбивка его на шесть пакетов (новое слово в проектировании ядерных

объектов) не ускорила ни процесс проектирования, ни сооружения объекта. Без понимания причин и необходимых выводов все последующие сроки и стоимости объекта будут в области случайных величин.

Во-вторых, дать наконец-то официальную оценку стоимости поддержания в технически исправном состоянии НБК и стоимости демонтажа нестабильных строительных конструкций после ввода НБК. Это затраты госбюджета Украины и они должны быть обнародованы.

И, наконец, заняться извлечением ЯТ и РАО из объекта «Укрытие». Напомню, что в Законе Украины «Об Общегосударственной программе снятия с эксплуатации Чернобыльской АЭС и превращении объекта “Укрытие” в экологически безопасную систему» говорится, что «одной из целей по преобразованию объекта “Укрытие” в экологически безопасную систему является изъятие из него материалов, содержащих ядерное топливо, и радиоактивных отходов. При этом до изъятия материалов, содержащих ядерное топливо, и радиоактивных отходов из объекта “Укрытие” обеспечивается перевод их в контролируемое состояние». Эту задачу еще никто и не думает решать, а решение куда как сложнее и дороже, чем вопрос НБК.

Еще хуже обстоят дела с Отчетом о результатах выполнения Общегосударственной целевой экологической программы обращения с радиоактивными отходами за 2012 г. Программа принята на 2008–2017 гг. и утверждена законом Украины от 17 сентября 2008 г. № 516-VI. О ее провале свидетельствует как минимум показатель финансирования в 2012 г., который вместо 950,74 млн грн составил 47,309 млн грн, или 5 %.

Таким образом, эта Программа также требует тщательного анализа задач и причин невыполнения. Думаю, что необходим полный пересмотр Программы с разделением задач на вызывающие негативные экологические последствия в ближайшее время и в перспективе.

Пока же проблема Чернобыля пущена на самотек, работы выполняются по «правилу петуха» (пока петух не клюнет – проблема не решается). Очевидно, что если чиновники и ответственные за реализацию проектов на ЧАЭС «государственные менеджеры» отношение к чернобыльской проблеме не поменяют, сегодняшние события покажутся нам всего лишь «цветочками» (*Купный В. ЧАЭС: надо пересматривать затраты и сроки // Агентство атомных новостей(<http://www.atomnews.info/?T=0&MID=65&JID=65&NID=3219>). – 2013. – март).*

***

Энергохолдинг ДТЭК (Донецк) закончил 2012 г. с чистой консолидированной прибылью 5,922 млрд грн.

Об этом говорится в финансовом отчете холдинговой компании группы DTEK Holdings.

В 2012 г. ДТЭК увеличил чистый консолидированный доход по сравнению с 2011 г., в 2,09 раз, или на 42,987 млрд грн – до

82,5811 млрд грн. В частности, доходы от добычи угля в 2012 г. составили 7,059 млрд грн, от производства электроэнергии – 30,733 млрд грн, от поставок электроэнергии – 36,836 млрд грн.

Как сообщалось ранее, 2011 г. энергохолдинг ДТЭК (Донецк) закончил с чистой консолидированной прибылью 3,522 млрд гривен.

В 2011 г. ДТЭК увеличил чистый консолидированный доход по сравнению с 2010 г., на 62,98 %, или на 15,3 млрд грн – до 39,594 млрд грн.

ДТЭК управляет энергетическими активами System Capital Management (Донецк). 100 % акций SCM принадлежит бизнесмену Р. Ахметову (*Источник: Українські Новини. ДТЭК закончил 2012 г. с консолидированной прибылью 5,9 млрд грн // Новости Донбасса (<http://novosti.dn.ua/details/197974>). – 2013. – 11.03*).

***

Энергогенерирующая компания ПАО «Донбассэнерго» (Донецк) привлекла в «Ощадбанка» кредиты на общую сумму 385 млн грн (100 млн грн, 135 млн грн и 150 млн грн).

Согласно сообщению генкомпания в «Вестнике госзакупок», стороны подписали соответствующие договоры 28 февраля 2013 г.

Стоимость обслуживания кредита на 100 млн грн составит 17,371 млн грн (без НДС), кредита на 135 млн грн – 23,416 млн грн (без НДС), кредита на 150 млн грн – 26,055 млн грн (без НДС).

Согласно тендерной документации, целевое назначение привлекаемых средств: расчеты за топливо и его транспортировку, выплата заработной платы, финансирование эксплуатационных, ремонтных и других производственных нужд.

Финансирование привлечено сроком на один год с момента заключения кредитных договоров.

Как сообщалось, компания «Донбассэнерго» в 2012 г. получила по международным стандартам финансовой отчетности (МФСО), по предварительным данным, чистую прибыль в размере 30,975 млн грн против 27,53 млн грн чистого убытка годом ранее. Активы предприятия в прошлом году снизились на 0,5 % – до 2 млрд 924,563 млн грн, основные средства – на 0,4 %, до 1 млрд 60,382 млн грн.

«Донбассэнерго» эксплуатирует Старобешевскую и Славянскую ТЭС суммарной установленной мощностью 2730 МВт. Государственной НАК «Энергетическая компания Украины» принадлежит 85,77 % акций генкомпания.

Кабинет Министров Украины 20 февраля 2013 г. разрешил НАК «Энергетическая компания Украины» передать Фонду госимущества 60,77 % ПАО «Донбассэнерго» для ее последующей приватизации на конкурсе аукционного типа. По словам главы ФГИ А. Рябченко, фонд намерен запустить процесс приватизации генкомпания максимально быстро с тем, чтобы уже в апреле текущего года был объявлен конкурс.

Таким образом, государство намерено сохранить в своей собственности после приватизации 25 % «Донбассэнерго» (*«Донбассэнерго» привлекло у Ощадбанка 385 млн грн на текущую деятельность // Интерфакс-Украина (<http://interfax.com.ua/news/economic/144086.html#.UT3pt6C3lJE>). – 2013. – 11.03).*

***

ПАО «Укрэнерго» в январе – феврале 2013 г. увеличило производство электроэнергии на 58 % (на 720,837 млн кВт ч) по сравнению с аналогичным периодом 2012 г. – до 1 млрд 963,85 млн кВт-ч, сообщила пресс-служба компании.

По ее данным, в феврале текущего года «Укрэнерго» увеличило производство электроэнергии на 71,3 % (на 414,094 млн кВт ч) по сравнению с февралем 2012 г. – до 995,196 млн кВт ч. При этом плановое задание по выработке электроэнергии за два месяца перевыполнено на 34,6 %.

Как сообщалось, в 2012 г. «Укрэнерго» увеличило производство электроэнергии на 1,1 % (на 110,985 млн кВт ч) по сравнению с 2011 г. – до 10 млрд 414,238 млн кВт ч.

«Укрэнерго» в 2012 г. увеличило чистую прибыль по украинским стандартам бухгалтерского учета в 3,3 раза по сравнению с 2011 г. – до 995,038 млн грн, чистый доход – на 61,7 %, до 2 млрд 115,626 млн грн, валовую прибыль – в 3,5 раза (на 738,11 млн грн), до 1 млрд 30,341 млн грн.

Справка: «Укрэнерго» эксплуатирует все крупные гидроэлектростанции, расположенные на украинских участках Днепра и Днестра. Суммарная установленная электрическая мощность гидроэлектростанций генкомпании составляет 5007,6 (фактическая – 5036 МВт). 100 % акций компании владеет государство в лице министерства энергетики и угольной промышленности («Укрэнерго» с начала года увеличило производство электроэнергии на 58 % // Компаньон (<http://www.companion.ua/articles/content?id=231340>). – 2013. – 11.03).

***

Экспорт электроэнергии ДТЭК в 2012 г. возрос на 90,6 % – до 9,707 млрд кВт ч. Об этом говорится в сообщении компании.

Отпуск электроэнергии генерирующими предприятиями ДТЭК в прошлом году составил 51,38 млрд кВт ч, что на 55,8 % больше 2011 г.

Согласно сообщению, генерация электроэнергии в 2012 г. за счет приобретения трех ТЭЦ «Западэнерго», двух ТЭЦ «Киевэнерго» и одной – ДТЭК «Донецкоблэнерго». Кроме того, увеличение экспорта электроэнергии привело к увеличению производства на ТЭС ДТЭК «Добротворская» и ДТЭК «Бурштынская».

Объем добычи угля на предприятиях ДТЭК за 2012 г. возрос на 65,4 % – до 39,7 млн т. Уровень обогащения рядовых углей возрос на 102,3 % – до 27,7 млн т, выпуск концентрата увеличился на 109,8 % до 18,3 млн т.

Справка: ДТЭК – частная вертикально интегрированная энергетическая компания Украины. Входит в состав финансово-промышленной группы «Систем Кэпитал Менеджмент» (СКМ) Р. Ахметова. ДТЭК является ключевым игроком на рынке генерации электроэнергии Украины. Производственные энергогенерирующие мощности представлены ООО «Востокэнерго», ПАО «Днепроэнерго», ПАО «Киевэнерго» и ПАО «Западэнерго». Вся вырабатываемая электроэнергия в полном объеме поставляется на оптовый рынок электроэнергии Украины. Общая установленная мощность «Востокэнерго», «Днепроэнерго», «Киевэнерго» и «Западэнерго» составляет 18,2 ГВт (*Экспорт электроэнергии ДТЭК в 2012 г. вырос на 90,6 % // Интернет Донбасс (<http://region.dn.ua/news/19449.html>). – 2013. – 11.03).*

***

Україна в січні – лютому 2013 р. збільшила експорт електроенергії на 39,3 % (на 405,1 млн кВт г) порівняно з аналогічним періодом 2012 р. – до 1,436 млрд кВт г.

Про це повідомило джерело в Міністерстві енергетики та вугільної промисловості, передає Інтерфакс-Україна.

Постачання електроенергії з «енергоострова Бурштинської ТЕС» у напрямку Угорщини, Словаччини та Румунії зросли на 1,8 % (на 12,4 млн кВт г) порівняно із січнем – лютим 2012 р. – до 712,1 млн кВт г.

Постачання електроенергії до Польщі за підсумками зазначеного періоду становило 147,1 млн кВт г, тоді як перші два місяці 2012 р. постачання в цю країну не здійснювалися.

Таким чином, експорт електроенергії в напрямку країн Центральної Європи (Угорщина, Словаччина, Румунія та Польща) за підсумками двох місяців 2013 р. зріс на 22,8 % (на 159,5 млн кВт г) – до 859,2 млн кВт г.

Білорусь у січні – лютому 2013 р. імпортувала 459,7 млн кВт г української електроенергії, що у 1,9 раза (на 221,3 млн кВт г) більше, ніж за два місяці 2012 р.

Таке значне зростання експорту пов'язане зі зниженням поставок до Білорусі в кінці січня – початку лютого 2012 р. через позапланове відключення одного з енергоблоків АЕС України на тлі сильних морозів.

Повноцінні поставки електроенергії в напрямку Мінська було відновлено з середини лютого 2012 р.

Крім того, Україна у звітний період поставила в Молдову 117,4 млн кВт г, що на 26,1 % (на 24,3 млн кВт г) більше, ніж у січні – лютому 2012 р.

Експорт електроенергії в Росію у 2013 і 2012 р. не здійснювався.

Основним експортером української електроенергії в 2011–2012 рр. є ДТЕК «Східенерго» і ДТЕК «Пауер Трейд».

У 2013 р., як і в попередні два роки, ДТЕК отримав монопольне право експорту електроенергії в країни Європи.

Як повідомлялося раніше, заступник міністра закордонних справ Р. Демченко заявляв, що Україна працює над збільшенням експорту електроенергії (*Україна за 2 місяці збільшила експорт електроенергії на 40 % // Реальна економіка* (<http://real-economy.com.ua/news/35319.html>). – 2013. – 12.03).

***

До 2020 г. мировой фотоэлектрический рынок может увеличиться более чем в три раза.

По данным исследовательской компании Bloomberg New Energy Finance, в 2012 г. в солнечную энергетику было инвестировано 142 млрд дол. Эта цифра составляет больше половины мировых инвестиций в альтернативную энергетику.

Рынок продолжает расти даже невзирая на тяжелый экономический кризис. Сегодня солнечные технологии являются третьими по величине среди развернутых возобновляемых технологий, после малых ГЭС и ветра.

Аналитики лондонской исследовательской компании GlobalData прогнозируют, что совокупный мировой объем установленных фотоэлектрических систем сделает рывок от 97 ГВт в 2012 г. до 329,8 ГВт в 2020 г. Таким образом, среднегодовой темп роста составит 16,5 %.

Рост фотоэлектрической промышленности в настоящее время стимулируется двумя основными силами.

Первая, на макроуровне, заключается в глобальных целях энергетической безопасности, стабильности и независимости как развитых, так и развивающихся правительств. Эти цели проявляются в государственной политике поощрения и развития возобновляемых источников энергии.

Вторую силу, на микроуровне, представляют финансирование и стимулы, предлагаемые солнечной промышленности национальными и региональными правительствами. В эту же группу стимулов следует отнести схемы финансирования для потребителей, а также сокращение затрат за счет технического прогресса.

На Германию, по существующим оценкам, приходится около 32 % глобальной установленной фотоэлектрической мощности в 2012 г. Страна доказала свою приверженность солнечной энергии и сохранила свои передовые позиции в развитии рынка и технологического прогресса. В результате этого, всего лишь за шесть лет установленная фотоэлектрическая мощность Германии увеличилась с относительно скудных 2,7 ГВт (2006) до 30,1 ГВт (2012). И планомерно должна достичь 48 ГВт к 2020 г.

В Северной Америке, Соединенных Штатах Америки и Канаде ввели различные политические меры поддержки, такие как инвестиционные налоговые кредиты, производственные налоговые льготы и систему «зеленого» тарифа Онтарио для поддержки развития солнечной промышленности.

Однако доминируют на мировом фотоэлектрическом рынке азиатские компании. Пять китайских фирм входят в десятку

крупнейших мировых производителей фотоэлектрических модулей. Правительства стран региона, в том числе Японии, Индии и Тайваня, продвигают солнечную промышленность на основе долгосрочных стратегий и финансового стимулирования.

Сегодня Китай экспортирует более 90 % производимых солнечных батарей. Тем не менее, азиатский лидер, как ожидается, значительно увеличит объем рынка солнечной энергетики – с 7,6 ГВт в 2012 г. до 70 ГВт в 2020 г.

Украинские результаты тоже не очень радуют противников «зеленых» технологий.

По данным Госэнергоэффективности Украины, за последние два года в сферу энергоэффективности и возобновляемой энергетики привлечено 21 млрд грн инвестиционных средств. Основное внимание инвесторов направлено опять-таки на сферу солнечной энергетики – главным образом благодаря «зеленому тарифу», который за 2012 г. получило 14 солнечных электростанций.

Общее количество солнечных электростанций, продающих электроэнергию по «зеленому тарифу», увеличилось до 41 (37 наземных и четыре крышные), что, несомненно, свидетельствует о повышении уровня прозрачности рынка.

В 2012 г., по данным НЭК «Укрэнерго», в Украине введено в эксплуатацию солнечные электростанции суммарной мощностью 130,3 МВт, что увеличило общую мощность солнечных электростанций Украины до 317,8 МВт.

В ближайшие несколько лет в Украине планируется введение в эксплуатацию, кроме ныне действующих, еще 300 МВт новых мощностей в солнечной энергетике. В частности, будущие электростанции строятся в Новой Каховке, в Одесской области, Херсонской, Николаевской, Винницкой и Кировоградской областях.

То есть мы наблюдаем не только наращивание объемов генерации энергии, но и расширение географии солнечных станций.

Содействует развитию отрасли удешевление солнечных модулей (ежегодно на 10–15 %) за счет технологической и научных разработок. Так, КПД батарей возрос с 6 % в первых образцах до 30–35 % в современных.

Именно 2012 г. зафиксировал в нескольких странах абсолютное выравнивание цены на традиционную энергию и энергию, вырабатываемую за счет возобновляемых источников энергии.

GlobalData также прогнозирует, что развивающиеся страны Европы, Южной и Центральной Америки, Ближнего Востока и Африки будут ключевыми рынками в будущем. Подтверждают этот факт и украинские эксперты.

Наряду с процессами структурирования уже развитых рынков возобновляемой энергетики, главным образом стран Евразии, происходит и перераспределение инвестиций на новые рынки. Таким образом, у нашей

страны есть шанс занять ту нишу, которая освободилась в связи с замедлением развития отрасли в Еврoзоне и США.

Вступив в Европейское энергетическое сообщество, Украина сделала свой политический выбор в пользу возобновляемых источников электроэнергии. Крупные промышленные электростанции были первыми, которые не только подтвердили, что это возможно, но и продемонстрировали успешный опыт (правда, в огромной мере благодаря проектам братьев Ключевых и Р. Ахметова – ЭП).

В ближайшие годы Украину может ожидать всплеск проектов строительства именно малых накрышных солнечных установок. Теперь на пути достижения амбициозных целей очень важно создать четкие правила игры на рынке, наладить механизмы работы и взаимодействия в рамках законодательных норм в реальных проектах и заручиться поддержкой населения. Именно таким образом двигается вперед Европа, превосходя поставленные цели и ломая мифы и стереотипы

(В. Мурашкін. Україна підтримала світовий бум сонячної енергетики // Економічна правда (http://www.epravda.com.ua/columns/2013/03/12/364472). – 2013. – 12.03).

***

Віце-прем'єр-міністр Ю. Бойко вважає важливішим будівництво нових енергоблоків для атомних електростанцій, ніж добудови 3-го і 4-го енергоблоків на Хмельницькій АЕС.

Але вирішальне слово за Президентом України В. Януковичем.

Віце-прем'єр дотримується думки, що вирішувати питання про долю двох нових енергоблоків ХАЕС повинен Президент України В. Янукович. «З питання добудови двох енергоблоків Хмельницької АЕС – третього і четвертого – має сенс прийняти варіант не добудови енергоблоків, а нового будівництва. Проте це питання буде вирішуватися на рівні Президента України», – цитують слова Ю. Бойка в повідомленні профспілки працівників атомної енергетики та промисловості України.

На думку Ю. Бойка, варіант нового будівництва розглядається з урахуванням нових вимог безпеки в контексті аварії на японській АЕС «Фукусіма» і того, що фундаменти під будівництво енергоблоків закладалися багато років тому і ретельно їх стан не досліджувався.

Як повідомлялося, у Кабміні будівництво двох блоків Хмельницької атомної електростанції оцінили майже в 40 млрд грн *(Чи добудують ХАЕС – вирішить Янукович. Кабмін каже – небезпечно // Всім (http://vsim.ua/news/10266283). – 2013. – 13.03).*

***

2 марта на ЮУАЭС прошло заседание штаба по ремонту энергоблока № 1 под председательством вице-президента ГП НАЭК «Энергоатом» В. Пышного. В обсуждении вопросов ремонтной кампании

приняли участие руководители основных цехов и подразделений Южноукраинской АЭС, ОП «Атомкомплект», ОП «Атомэнергомаш», представители подрядных организаций.

Об этом сообщили в отделе работы с общественностью и СМИ ОП ЮУАЭС.

Во вступительном слове вице-президент НАЭК В. Пышный заявил, что полностью согласен с и. о. главного инженера ОП ЮУАЭС В. Бандурко, который считает, что блок № 1 заставит южноукраинских атомщиков помолодеть на 30 лет, т. е. спустя три десятилетия после его ввода в эксплуатацию пережить повторный очень напряженный пусковой период.

«Чтобы решить поставленные задачи, всем нам предстоит окунуться в серьезные научные и прикладные проблемы, сконцентрировать все свои знания, умения и опыт, – подчеркнул В. Пышный. – Мы впервые входим в продление эксплуатации блока-миллионника. За ним поочередно последуют другие. Этот первый проект позволит нам выбрать наиболее правильное и оптимальное построение нашей совместной работы. Так что перед нами сегодня стоит непростая, но очень важная задача. От ее решения зависит будущее Южноукраинской станции и компании “Энергоатом”.

Капитальный планово-предупредительный ремонт (ППР) на I блоке ЮУАЭС начался 5 марта и продлится до 30 октября 2013 г. Увеличение продолжительности ремонтной кампании до 240 суток относительно нормативных 65 суток позволит в полном объеме реализовать работы «Сводного плана мероприятий по обеспечению продления срока эксплуатации энергоблока № 1 ОП ЮУАЭС» и мероприятий «Комплексной (сводной) программы повышения безопасности». Их реализация даст возможность привести оборудование энергоблока № 1 в полное соответствие мировым стандартам безопасности, что является условием продления его эксплуатации на сверхпроектный срок.

В ходе ППР, наряду с регламентными ремонтными работами, техническими освидетельствованиями оборудования, предстоит выполнить 68 мероприятий по реконструкции и модернизации, направленных на повышение безопасности энергоблока, по замене оборудования с истекшим сроком эксплуатации. К реализации намеченных работ, кроме ремонтного персонала цехов атомной станции, будут привлечены около 1000 специалистов подрядных организаций. Поэтому особое внимание в ходе заседания ремонтного штаба было уделено своевременности поставок запасных частей и оборудования, а также концентрации трудовых ресурсов компании для выполнения всех видов и объемов работ. Шла речь также о низком тарифе на «атомный» киловатт, который сегодня, к сожалению, не обеспечивает выполнение всех намеченных работ. По словам В. Пышного, на данном этапе компания проводит работу с НКРЭ по повышению тарифа для НАЭК «Энерготом» *(Вице-президент «Энергоатома» провел заседание штаба по ремонту на Южно-*

***

В 2013 г. ДТЭК инвестирует около 4 млн грн в социальные проекты, осуществляемые в регионах строительства Ботиевской, Приморской и Бердянской ВЭС. Об этом сообщил директор «Винд Пауэр» Г. Айнбиндер, выступая на IV ежегодном Украинском энергетическом форуме.

«Мы начинаем активное участие в развитии территорий нашего присутствия. Социальные инвестиции в с. Ботиево и с. Приморский Посад, на территории которых построена первая очередь Ботиевской ВЭС, в текущем году превысят 3 млн грн. Около 1 млн грн в 2013 г. будет инвестировано в территории строительства Приморской и Бердянской ВЭС», – отметил Г. Айнбиндер.

По его словам, строительство ветряных электростанций – это первое направление бизнеса ДТЭК, которое реализуется от идеи до воплощения. Поэтому устойчивое развитие территорий, на которых ведется развитие данного бизнеса, приобретает особую важность и является залогом успешной реализации планов компании.

«Задачами социального инвестирования в территории бизнеса являются повышение качества жизни, поиск решения существующих проблем регионов и выстраивание прямого диалога компании с местными властями. Основные социальные проекты, которые будут реализованы в текущем году, направлены на улучшение социально значимой инфраструктуры территорий и системы здравоохранения», – уточнил директор «Винд Пауэр».

Вклад «Винд Пауэр» в развитие регионов присутствия уже сегодня проявляется в создании новых рабочих мест. На этапе строительства первой очереди Ботиевской ВЭС было задействовано более 400 человек одновременно. Поступления налога на доходы физических лиц на этапе строительства первого этапа Ботиевской ВЭС превысили 600 тыс. грн.

Заботясь об экологии, «Винд Пауэр» впервые в Украине проводит контроль влияния работающих ветроэнергетических установок на жизнедеятельность птиц и рукокрылых.

Как сообщалось, Ботиевская ВЭС (ветропарк «ДТЭК Приазовский») была официально открыта 4 октября 2012 г. Установка 30 ветротурбин первой очереди совокупной мощностью 90 МВт была завершена в декабре 2012 г. Ожидается, что строительство второго этапа Ботиевской ВЭС, мощностью 105 МВт, будет завершено в середине 2014 г.

Сейчас «Винд Пауэр» продолжает строительство двух других ветроэлектростанций ветропарка «ДТЭК Приазовский»: Бердянской и Приморской ВЭС. На их территории ведутся работы по строительству объектов сбора мощности. Строительство трех площадок «ДТЭК Приазовского» планируется завершить до конца 2016 г. ***ДТЭК начинает социальное сотрудничество с регионами строительства***

***

НАЭК «Энергоатом» требует повышения тарифов на электроэнергию для атомных станций, поскольку это блокирует финансирование работ по улучшению безопасности энергоблоков украинских АЭС.

Дефицит средств, необходимых атомным станциям для обеспечения безопасности, составляет около 2,5 млрд грн, и уровень тарифов на электроэнергию генерации АЭС не обеспечивает необходимого финансирования работ по обеспечению безопасности энергоблоков. Подобная ситуация обусловлена снижением тарифа на э/э для атомных электростанций в 2013 г.

«Общая потребность атомных станций составляет 2,9 млрд грн. В тариф включено всего 516 млн грн», – заявила исполнительный директор по ядерной и радиационной безопасности и научно-технической поддержки НАЭК «Энергоатом» Н. Шумкова в ходе круглого стола «Совершенствование систем тарифообразования в электроэнергетике в контексте выполнения положений статей 9, 10 и 11 Конвенции о ядерной безопасности».

Специалист «Энергоатома» отметила, что ядерная безопасность является необходимой составляющей в выполнении программ по продлению сроков эксплуатации действующих энергоблоков как минимум на 20 лет. По ее словам, в течение последующих шесть лет необходимо продлить срок эксплуатации девять атомных блоков, что потребует 27 млрд грн вложений.

Н. Шумкова отметила, что для обеспечения производственных, инвестиционных и социальных программ НАЭК необходимо увеличение тарифов. «Нужды НАЭК можно покрыть за счет увеличения тарифа на 5,7 коп. за кВт/час – до уровня 27,3 коп. за кВт/час», – считает специалист.

Напомним, 12 марта Европейский банк реконструкции и развития принял решение о предоставлении кредита на сумму 300 млн евро, направленного на повышение безопасности АЭС Украины. Финансирование предназначается для повышения надежности и эффективности реакторов, а также укрепления независимого органа регулирования.

Как сообщалось, Кабинет Министров Украины признал целесообразным привлечение НАЭК «Энергоатом» кредита в объеме 600 млн евро у ЕБРР и Euratom для реализации комплексной программы повышения безопасности украинских АЭС.

Правительство Украины постановлением № 1270 от 7 декабря 2011 г. утвердило комплексную программу повышения уровня безопасности энергоблоков АЭС на 2012–2017 гг. общей стоимостью 12,453 млрд грн. Согласно документу, источниками финансирования программы выступают кредиты ЕБРР и Euratom в сумме 8 млрд грн и собственные средства НАЭК «Энергоатом»

4,453 млрд грн (426,3 млн євро) («Енергоатом» *требує підвищення тарифа на електроенергію // Дело (<http://delo.ua/business/energoatom-trebuje-povyshenija-tarifa-na-elektroenergiju-199472/>). – 2013. – 13.03).*

***

Поточна редакція законопроекту № 10571 «Про засади функціонування ринку електричної енергії в Україні», подана на розгляд до Верховної Ради 20 листопада 2012 р., ставить у нерівні умови учасників ринку, зокрема атомну галузь.

Про це 13 березня, в рамках роботи круглого столу «Удосконалення систем тарифоутворення в електроенергетиці в контексті виконання положень статей 9, 10 та 11 Конвенції про ядерну безпеку», організованого агентством УНІАН, заявила директор з питань інформації та зв'язків із громадськістю Асоціації «Український ядерний форум» О. Кошарна.

«Асоціація не підтримує законопроект у тому вигляді, в якому він зараз перебуває. Тому що ми вважаємо, що цей законопроект зневажає основні принципи директиви ЄС про рівноправність учасників ринку. Явні дискримінації двох учасників ринку – це атомні електростанції і «Укргідроенерго», – сказала О. Кошарна.

«Та схема, що запропонована з існуванням фонду, вона, звичайно, неприйнятна. Виходить, що за рахунок державних компаній буде підтримуватися приватний бізнес», – підкреслила експерт.

О. Кошарна також наголосила, що урядові необхідно ухвалити спеціальну програму із соціальної підтримки особливо чутливих і вразливих верств населення.

«Якщо уряд не ухвалить спеціальну програму із соціальної підтримки особливо чутливих незахищених верств населення і не прагнутиме до того, щоб населення платило економічно обґрунтовані тарифи, НАЕК «Енергоатом», звичайно, не виживе», – зазначила експерт.

Як раніше повідомляв УНІАН, 15 листопада 2012 р. громадські організації атомної галузі України звернулися до Президента В. Януковича з проханням не допустити реформування ринку електроенергії у збиток атомникам.

6 червня 2012 р. зареєстровано законопроект «Про засади функціонування ринку електроенергії України», яким передбачається можливість свободи вибору постачальника електроенергії шляхом укладення двосторонніх договорів, а також можливість придбання необхідних обсягів електроенергії на спотовому ринку.

Директор Центру взаємодії з органами державної влади НАЕК «Енергоатом» К. Запайщиков виступив із критикою цього проекту, зазначивши, що «існують значні ризики недостатнього наповнення фонду розподілу цінового дисбалансу». Обов'язковим платником у цей фонд передбачається зробити «Енергоатом» та «Укргідроенерго». Водночас кошти цього фонду повинні повною мірою фінансувати перехресні

субсидії і розрахунки з виробниками електроенергії за зеленим тарифом, вестися дотації для теплокомуненерго.

Довідка УНІАН. Держпідприємство «НАЕК «Енергоатом» – найбільший виробник електроенергії в Україні з часткою сукупного виробництва понад 50 % у загальному обсязі виробництва електроенергії України. На НАЕК «Енергоатом» покладено функції експлуатуючої організації, яка відповідає за безпеку експлуатації всіх АЕС країни (*Експерт: законопроект про лібералізацію ринку електроенергії ставить учасників у нерівні умови // УНІАН-економіка* (<http://economics.unian.net/ukr/news/160723-ekspert-zakonoproekt-pro-liberalizatsiyu-rinku-elektroenergiji-stavit-uchasnikiv-u-nerivni-umovi.html>). – 2013. – 13.03).

***

«ДТЭК Днепрооблэнерго» предлагает своим клиентам удобный способ экономии средств – установку зонных приборов учета. Электроэнергия, которую используют потребители в ночные часы или дневные непиковые, рассчитывается по более низкому тарифу. По статистике, экономия при установке двухзонного прибора учета составляет 15–20 % от стоимости электроэнергии, трехзонного – 35–40 %. На сегодняшний день уже более 9 тыс. клиентов Днепропетровской области пользуются такими счетчиками, экономя при этом свой семейный бюджет.

Об этом ИА «МОСТ-ДНЕПР» сообщили в пресс-службе ПАО «ДТЭК Днепрооблэнерго».

Процедура заявки на установку таких счетчиков максимально упрощена. Абонент единоразово обращается в адрес компании с заявлением, оплачивает три счета: стоимость прибора учета, его параметризации и замены. В сумме это составляет от 900 до 1500 грн в зависимости от вида прибора учета. После этого в течение 10–20 дней клиенту устанавливают зонный прибор учета.

Установка зонных счетчиков рекомендована для клиентов с высоким уровнем потребления электроэнергии, в частности, потребителям, пользующимся электрообогревом. Подробная информация размещена на сайте компании в блоке «Законная экономия» <http://www.doe.dp.ua/node/51>. Кроме того, для удобства расчетов специалистами «ДТЭК Днепрооблэнерго» разработан и размещен на сайте предприятия «Калькулятор для зонных приборов учета».

«В рамках программ “Наш клиент – наш партнер” и “Расширение границ” компания ведет активную работу по развитию и упрощению актуальных клиентоориентированных сервисов. Мы нацелены на формирование партнерских отношений с нашими существующими и новыми клиентами», – отметил руководитель департамента по работе с бытовыми потребителями «ДТЭК Днепрооблэнерго» Е. Голубничий.

Как сообщалось ранее, для удобства расчетов клиентам «ДТЭК Днепрооблэнерго» предложен интернет-сервис «Личный кабинет бытового потребителя», которым пользуются уже более 55 тыс. жителей области.

Также внедрены смс-сервис и интернет-сервис «Личный кабинет юридического потребителя» (*Зонные счетчики от «ДТЭК Днепрооблэнерго» помогут потребителям экономить до 40 % электроэнергии // МОСТ-ДНЕПР (http://most-dnepr.info/news/society/zonnye_schetniki_ot_dtjek_dneprooblenergo_pomogut_potrebiteljam_ekonomit.htm). – 2013. – 14.03).*

***

Природоохоронні громадські організації різко критикують Закон України «Про розміщення, проектування та будівництво енергоблоків № 3 і 4 Хмельницької атомної електричної станції». Серед основних проблем реалізації проекту вони відзначають поглиблення енергетичної залежності від Росії, прямі негативні екологічні наслідки, порушення національного законодавства та міжнародних угод.

Про ці та інші проблеми, пов'язані з реалізацією проекту будівництва блоків № 3 і 4 на ХАЕС, представники громадської організації «Екоклуб» (Рівне) та Національного екологічного центру України розповіли під час «Інформаційного ярмарку-2013» у Верховній Раді України 5–6 березня.

Під час заходу природоохоронці ділилися результатами власного дослідження проекту добудови Хмельницької АЕС. Так, у аналітичному документі «Спорудження енергоблоків № 3 і 4 Хмельницької АЕС: роль Верховної Ради України» обґрунтовано, що негативними наслідками реалізації проекту можуть стати: створення нових бар'єрів для економічного розвитку, гальмування реалізації політики підвищення енергоефективності та пряма загроза нової катастрофи.

А чималі витрати на спорудження реакторів уже сьогодні ляжуть додатковим тягарем на споживачів електроенергії.

«Офіційне обґрунтування спорудження нових блоків на ХАЕС – досягнення енергетичної незалежності та безпеки України, – зазначає голова ради «Екоклубу» А. Мартинюк. – А ми вважаємо, що результат буде прямо протилежним, і на додачу до російської “газової голки” отримаємо ще й атомну залежність. Адже з майже 40 млрд грн кошторисної вартості проекту 85 % планується отримати як кредит від нашого північного сусіда під державні гарантії України. Крім того, значну частину цих грошей буде витрачено на придбання російського обладнання, а нові енергоблоки, за умовами угоди про співробітництво, зможуть споживати лише російське ядерне паливо».

«Відстежуючи процес ухвалення рішення про розміщення блоків 3 і 4 ХАЕС, ми звернули увагу на те, що думку громади регіону проігнорували: із 10 рішень місцевих рад про погодження розміщення нових енергоблоків шість прийнято з умовою включення пропозицій громадськості до відповідного закону. Але їх не врахували, що порушує право територіальних громад на місцеве самоврядування», – говорить правник «Екоклубу» О. Майборода.

«Незрозуміло, якою логікою керувався законодавець, якщо на компенсацію ризику населення при спорудженні централізованого сховища відпрацьованого ядерного палива було виділено 10 % від кошторисної вартості будівництва, а на соціально-економічний розвиток регіону при появі нових блоків ХАЕС – лише 0,3 % (100 млн грн), – зазначає А. Денисенко, координатор енергетичної програми Національного екологічного центру України. – Тобто регіон недоотримає більше 3 млрд грн».

Серед інших проблем, пов'язаних з появою нових енергоблоків, природоохоронці відзначають порушення Державних будівельних норм, які вимагають розглянути альтернативні пропозиції при проектуванні АЕС.

Також Техніко-економічне обґрунтування спорудження ХАЕС 3, 4 містить плани використання наявних конструкцій на майданчиках блоків. Однак вони проектувались під інший тип реактора, зведені 25 років тому, не були законсервовані і суттєво постраждали від впливу атмосфери та води.

Незалежний регулятор – Державна інспекція ядерного регулювання – досі не погодив використання цих майданчиків для спорудження проєктованих блоків.

У зв'язку з окресленими проблемами природоохоронці не бачать можливості для реалізації проєкту ХАЕС 3, 4 у нинішньому вигляді. У переданому народним депутатам нового скликання аналітичному документі «Спорудження енергоблоків № 3 і 4 Хмельницької АЕС: роль Верховної Ради України» проаналізовано наявні проблеми та запропоновано низку варіантів для уникнення можливих негативних наслідків, пов'язаних зі спорудженням нових блоків на ХАЕС.

Утім, на думку активістів «Екоклубу», це все одно не убезпечить від усіх економічних та екологічних ризиків. Найоптимальнішим рішенням, вважають громадські природоохоронні організації, є відмова від ідеї будівництва нових енергоблоків і спрямування зусиль на заходи з підвищення енергоефективності (*О. Юркова. Нові блоки ХАЕС не дадуть розвиватися енергоефективності – екологи // Голос України (<http://golosukraine.com/publication/suspilstvo/ekologiya/8494-novi-bloki-haes-ne-dadut-rozvivatisya-energoefekti/>). – 2013. – 14.03*).

***

На сесии в апреле горсовет рассмотрит проект решения о продлении договора аренды Сумской ТЭЦ с компанией «Сумытеплоэнерго».

Генеральный директор ООО «Сумытеплоэнерго» Л. Пляцук заявил, что компания хотела бы продлить договор аренды на 10 лет. В планах предприятия – установка отдельно стоящего блока на территории ТЭЦ. Проект достаточно дорогостоящий – около 80 млн евро, поэтому предприятию нужны гарантии. Присутствующие на заседании депутаты горсовета заявили, что хотели бы познакомиться с ТЭО проекта (*И. Власова. «Сумытеплоэнерго» хочет установить на Сумской ТЭЦ*

новый блок и продлить аренду // Панорама (<http://rama.com.ua/tets/>). – 2013. – 14.03).

ОПИТУВАННЯ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Компанией Research & Branding Group было проведено ряд исследований общественного мнения жителей Украины относительно их отношения к генно-модифицированным организмам (ГМО) и содержащим их продуктам, к мобильным телефонам, вредным привычкам (в частности к курению) и к домашним животным. Сбор информации проводился методом личного интервью в 24-х областях Украины, АР Крым, городах Киев и Севастополь. Респонденты отбирались по квотной выборке, репрезентирующей взрослое население страны по месту проживания (область), полу и возрасту. Объем выборочной совокупности составил 2176 человек. Ожидаемая средняя ошибка выборки составляет $\pm 2\%$.

Сегодня мы знакомим наших читателей с данными этих исследований и надеемся, что они помогут не допустить ошибок в ведении и планировании бизнеса, а возможно предупредят риски его организации.

Проблема ГМО в Україні

24 февраля в прямом эфире телеканала «Интер» доктор Е. Комаровский на вопрос: «Как быть со свежими продуктами, когда вокруг одно гмо?», дал доступное пояснение – как нас касается наличие в продуктах генетически модифицированных организмов (ГМО)¹.

«Нашему желудку абсолютно все равно, какие гены находятся в куске мяса. А разговоры о ГМО, определение ГМО, наклейки о ГМО – это просто бизнес на вашей безграмотности. Нет ни одного исследования, доказывающего вредность ГМО. Тема ГМО – это развод в национальном масштабе».

Что же думает украинское население о ГМО?

Большинство украинцев (71 %) считают в целом актуальной для себя лично тему генно-модифицированных организмов, тогда как четверть жителей страны (25 %) считает эту тему для себя лично в целом не актуальной.

Для женщин тема ГМО более актуальна, чем для мужчин (соответственно 74 % и 66 %)

---

¹ Генетично модифікований організм (ГМО) це організм, генотип якого було змінено за допомогою методів генної інженерії. Генетичні зміни, як правило, здійснюються в наукових та сільськогосподарських цілях.

В зависимости от типа населенного пункта тема ГМО более актуальна для жителей областных центров (86 %), чем для жителей других городов (68 %) и сел (65 %).

Большинство украинцев (74 %) знают о том, что собой представляют генно-модифицированные организмы, а не знают – 23 %.

Жители областных центров (82 %) более осведомлены о том, что собой представляют ГМО, чем жители сел и других городов (соответственно 71 % и 72 %).

Подавляющее большинство украинцев (80 %) уверены, что ГМО представляют опасность для здоровья людей, и только каждый десятый (10 %) придерживается противоположной точки зрения.

Жители областных центров (87 %) высказывают уверенность во вреде ГМО чаще, чем жители других населенных пунктов (77 % городского и 80 % сельского населения).

Подавляющее большинство украинцев (79%) считают проблему ГМО актуальной для своей страны, тогда как противоположной точки зрения придерживается 13 % жителей Украины.

В зависимости от типа населенного пункта актуальной для страны тему ГМО в большей степени склонны считать жители областных центров (89 %), чем жители других городов (77 %) и сел (78 %).

Две трети украинцев (68 %) согласны с тем, что в Украине большинство продуктов питания изготавливаются с применением ГМО. Противоположной точки зрения придерживается 16 % респондентов.

Большая часть украинцев (45 %) считают, что ГМО содержатся в равной мере и в украинских, и в импортных продуктах питания, 28 % опрошенных полагают, что ГМО в большей степени присутствуют в импортных продуктах питания, а 19 % – что ГМО больше содержится в украинских продуктах.

Большая часть украинцев (45 %) лишь иногда обращают внимание на маркировку о содержании в приобретаемом продукте ГМО, тогда как 27 % не обращают на данную информацию внимания никогда, всегда обращают внимание на информацию о содержании в продукте ГМО 25 % опрошенных.

Мобільні телефони

Подавляющее большинство украинцев (89 %) на сегодняшний день имеют такое устройство, как мобильный телефон. При этом с ноября 2011 г. число владельцев мобильных телефонов в Украине увеличилось на 5 %.

Наибольшее число владельцев мобильных телефонов среди украинцев в возрасте до 40 лет (99 %), а наименьшее – среди тех, кому «за 55-ть» (72 %)

По типу устройств большинство украинцев, у которых есть мобильные телефоны, отдадут предпочтение моноблокам (78 %) с обычной клавиатурой (80 %).

Моноблоки больше предпочитают мужчины (86 %), а также респонденты старше 40 лет (80–85 %);

Сторонников сенсорных экранов больше всего среди молодежи (29%), при этом в сравнении с ноябрем 2011 г. число сторонников сенсорных мобильных устройств возросло на 5 %.

Большинство украинцев на сегодняшний день пользуются одним мобильным устройством (89 %).

Каждый второй украинец (52 %) на сегодняшний день пользуется телефоном Nokia, а еще треть (31 %) – телефоном Samsung.

Среди владельцев телефонов Nokia больше мужчин (57 %), чем женщин (49 %), тогда как владельцами телефонов Samsung чаще являются женщины (40 %), чем мужчины (24 %).

Основными функциями мобильных устройств, которыми пользуются украинцы, на сегодняшний день являются звонки и СМС (98 %), а также такие мультимедийные возможности как музыка / радио (22 %), фото / видеосъемка (14 %) и мобильный Интернет (11 %).

Наиболее широкий набор функций мобильных устройств, помимо звонков и СМС, используют респонденты в возрасте до 30 лет: музыка / радио (47 %), Интернет (26 %), фото / видеосъемка (24 %), органайзер (11 %), социальные сети (10 %), игры (8 %), просмотр виде, фильмов (6 %).

Большая часть мобильных телефонов украинцев на сегодняшний день находится в ценовых категориях до 500 грн (28 %) и 501–1000 грн (29 %).

Новые мобильные устройства украинцы покупают, как правило, реже, чем раз в пять лет (24 %), раз в три года (19%) или раз в пять лет (19 %).

Как правило, жители страны предпочитают приобретать мобильные телефоны в сетевых магазинах мобильной связи (37 %), сетевых супермаркетах электроники (19 %) и фирменных магазинах производителей (12 %), а каждый четвертый (24 %) покупает там, где дешевле.

В сравнении с ноябрем 2011 г. популярность среди покупателей мобильных телефонов фирменных магазинов производителей снизилась на 5 %, тогда как число тех, кто покупает «где дешевле», возросло на 6 %.

Ставлення до шкідливих звичок

Напомним, что с 16 декабря вступил в силу закон Украины о полном запрете курения в общественных местах. Согласно документу, курение запрещено в лифтах, таксофонах, школах, на остановках автобусов, на территориях объектов культурного назначения, в помещениях органов государственной власти и даже в ранее специально оборудованных кафе и ресторанах.

На владельцев учреждений, нарушающих требования закона, будет наложен штраф в размере от 1 до 10 тыс. грн. Частные лица, курящие в неположенных местах, должны будут заплатить от 51 до 170 грн.

В начале года было проверено 500 заведений ресторанного хозяйства Украины. И только в семи обнаружено нарушение закона о полном запрете курения в помещениях заведений ресторанного хозяйства и на всех рабочих местах. По словам участников мониторинга, проверки были проведены в Донецке, Львове и Республике Крым. Также представители объединения заявили, что подобная ситуация наблюдается и в других регионах страны.

Интересно, что течение первого полугодия 2012 г. в Бельгии прекратили свою работу 420 кафе и ресторанов. Во многих случаях причиной закрытия стали требования законодательства о запрете курения в общественных местах.

Research&BrandingGroup знакомит со своими исследованиями руководителей баров, ресторанов, кафе и гостиниц. Возможно, следует внять этим исследованиям. Согласно данным, украинцы разделились в оценке того, имеют ли они вредные привычки: 48 % опрошенных признают, что у них есть вредные привычки, тогда как 46 % не считают, что у них есть вредные привычки.

Мужчины признают наличие у себя вредных привычек чаще, чем женщины (66 % и 33 % соответственно).

Чаще всего украинцы признают за собой привычку курить (30 %), использовать «слова паразиты» («ну», «типа» и т. п.) (17 %) и нецензурные выражения (14 %), а также долго и часто разговаривать по телефону (14 %).

Мужчины чаще, чем женщины, признают за собой привычку курить (51 % против 14 %), использовать «слова-паразиты» (20 % против 15 %) и нецензурные выражения (23 % против 7 %), а также употребление спиртных напитков (13 % против 3 %), тогда как женщины – долго и часто разговаривать по телефону (20 % против 8 %);

Жители областных центров чаще, чем жители других населенных пунктов признают за собой привычки использовать «слова-паразиты» (25 %), долго и часто разговаривать по телефону (21 %), использовать нецензурные выражения (20 %).

Каждый третий украинец (31 %) на сегодняшний день курит, тогда как некурящих – 69 %.

Чаще всего курящими являются мужчины, чем женщины: курят и не собираются бросать 49 % мужчин и 12 % женщин, курят, но собираются бросить / бросают 13 % мужчин и 4 % женщин.

Не курят и никогда не курили 82 % женщин и 35 % мужчин.

Чаще всего украинские курильщики начинали курить в возрасте от 17–19 лет (36 %), 14–16 лет (29 %) и после 20 лет (22 %).

В 14–16 лет чаще начинают курить мужчины, чем женщины (31 % против 24 %), а также респонденты в возрасте до 30 лет (37 % против 25–29 % среди представителей старших возрастных категорий).

Основными причинами того, что украинцы начинают курить, являются пример друзей и знакомых (55 %) и любопытство (33 %).

Большая часть курильщиков в Украине в среднем за день выкуривают, от полпачки сигарет (29 %) до одной пачки сигарет (39 %), а еще 16 % – три-пять сигарет в день.

Выкуривающих до одной пачки сигарет в день больше среди мужчин, чем среди женщин (46 % против 19 %), тогда как среди женщин больше, чем среди мужчин тех, кто выкуривает три-пять сигарет (30 % против 12 %) и до полпачки сигарет в день (36 % против 28 %).

Характерно, что среди молодежи до 30 лет выкуривающих в день до пачки сигарет меньше, чем среди представителей других возрастных групп (29 % среди молодежи и от 40 % и выше среди других возрастных групп). В то же время среди молодежи больше выкуривающих до полпачки сигарет в день (36 % среди молодежи и не более 27 % среди других возрастных групп).

Три-пять сигарет в день, как правило, выкуривают украинцы до 30 лет (21 %).

Также характерно, что выкуривающих до пачки сигарет в день больше среди жителей сельской местности (46 %), чем в городах (38 %) и областных центрах (33 %).

Немногим более половины украинцев (52 %) указывают, что им мешает то, что другие посетители курят в общественных местах, тогда как противоположной точки зрения придерживается 43 % жителей страны.

Среди тех, кому мешает курение других больше женщин, чем мужчин (67 % против 36 %), а также среди некурящих украинцев – 74 % тех, кто никогда не курил и 61 % тех, кто бросил курить.

Подавляющее большинство украинцев (75 %) в целом позитивно относятся к законодательному запрету на курение в общественных местах, тогда как противоположного мнения придерживается 16 % опрошенных.

Характерно, что позитивно к запрету на курение в общественных местах относится как 88 % некурящих украинцев, так и 49 % курящих жителей страны, а также 84 % женщин и 65 % мужчин.

Хатні тварини

Следующие исследования будут интересны маркетологам компаний, создавшим бизнес на продажах зоотоваров и, собственно самих животных, птиц и рыб.

Более половины украинцев (57 %) в настоящее время держат домашних животных, а еще у 21 % жителей страны домашние животные были раньше. У каждого пятого опрошенного (22 %) никогда не было домашних животных.

На Западе Украины наибольшее число тех, у кого в настоящее время есть домашние животные (66 %), тогда как тех, у кого никогда не было домашних животных, больше всего на Востоке Украины (29 %).

Чаще всего в настоящее время украинцы держат дома кошек (79 %) и собак (61 %).

Среди владельцев кошек женщин больше, чем мужчин (81 % против 76 %), тогда как среди владельцев собак больше мужчин, чем женщин (66 % против 57 %).

Чаще всего домашние животные появляются в доме как подарки или отдаются «в хорошие руки» (53 %), реже подбираются на улице (24 %) или приобретаются за деньги у тех, кто разводит животных (18 %), либо в зоомагазине (8 %) или на птичьем рынке (5 %).

Характерно, что женщины чаще, чем мужчины, склонны подбирать животных на улице (26 % против 20 %), а мужчины чаще, чем женщины, приобретают животных у тех, кто занимается разведением (20 % против 16 %).

Чаще, чем представители других возрастных групп, подбирают животных на улице пожилые люди (29 %), тогда как молодежь чаще приобретает у тех, кто занимается разведением животных (23 %).

Подавляющее большинство украинцев (79 %) воспринимают своих домашних животных в качестве членов семьи.

Характерно, что чаще считают домашних питомцев членами семьи женщины (81 % против 76 % мужчин), а также жители областных центров (88 % против 78 % жителей других населенных пунктов).

Большинство украинцев в ближайшее время не планируют завести домашних животных (82 %), тогда как планируют это сделать 13 % опрошенных.

Больше всего тех, кто планирует в скором будущем завести домашнее животное среди молодежи до 30 лет (24 %), тогда как среди других возрастных групп завести домашнее животное планирует лишь каждый десятый.

Как правило, те, кто планирует в ближайшее время завести домашнее животное, отдадут предпочтение собакам (27 %) и кошкам (24 %).

Лізинг та автопрокат як бізнес

Ассоциация лизингодателей Украины, в состав которой входят ведущие автопрокатные компании, провела очередное исследование рынка проката.

Свои данные для статистической отчетности предоставили крупнейшие игроки, компании: «БЛС», Avis /«ВИПрент», Europcar, «Оптима Лизинг» / Sixt, «Aro Cars», «Первая прокатная компания»/ Hertz.

Результаты исследования показывают, что почти все компании нарастили собственные автопарки за прошлый год. Количество автопаркпрокатных компаний увеличилось более чем на 18 %. Лидером по-прежнему является «Оптима Лизинг» / Sixt. Наконец 2012 г. в парке этой компании насчитывалось 603 авто, это на 43 % больше, чем в 2011. Второй по величине парк имеет Avis /«ВИПрент» – 324 автомобиля, третий – «Рентал Груп» / Budget Rent a Car–204авто. Эта тройка лидеров остается неизменной уже на протяжении нескольких лет. Как и в прошлом периоде наибольшее

количество прокатодней имеет Avis /«ВИПрент» – 81 822 дня, что на 22,5 % больше, чем за 2011 г.

Как и прогнозировали эксперты ассоциации, во второй половине года произошло сезонное снижение размера автопарка на 20 %, при этом в 2013 г. прогноз роста рынка оценивается в 25 %.

***Желаем удачи в бизнесе!
Авторский коллектив издания.***